

नभो तस्स भगवतो अरहतो सम्भासम्बुद्धस्स

धर्मोदय

—[नेपाल भाषाया लय्-पौ]—



स्वयम्भू

वर्ष १२
पूर्णसंख्या १३५

थिला



बुद्ध सम्बत् २५०२
नेपाल सम्बत् १०७६

छगू अङ्क्या १५०, ३७ न. पै.
दच्छिया चन्दा
नेपाले ने० रु० ४।
भारते भा० रु० ३।

धनः-पौ

विषय	लेखक	पौल्याः	विषय	लेखक	पौल्याः
बुद्ध-वचनमृत			एकतन्त्र शासने नेपाल भाषा	श्री भगवती प्रसाद	३४
श्री ५ महाराजाधिराजया सन्देश		२६	सीत्यंगु मतलिसे—(कविता)	श्री पन्नाकाजी शाक्य	३६
धर्मोदय सभाया रिपोर्ट		२६	सिद्धार्थ	श्रामणेर सुदर्शन	३७
जन्म-न्दि-जला—(कविता)	श्री तिलकप्रसाद	२९	भौगु साहित्ये बाखं	श्री कृष्णचन्द्र सिंह प्रधान	४०
गजब—(कविता)	श्री सिद्धिरत्न उपासक	२९	गयू थें मस्यु	श्री प्रेमबहादुर कंसकार	४५
बुद्धया व्यक्तित्व व विचार—			सम्पादकीय		४६
	महापण्डित राहुल सांकृत्यायन	३०	जूगु खँ		४७

—:०:●:०:—

विज्ञापन बियादिसँ

‘धर्मोदये’ विज्ञापन छापे याका थःगु शिल्प-कला व व्यापारया उन्नति भूमं बढे याना दिसँ । ‘धर्मोदय’ नेपालया नेपालग, भौत, भोजपुर, चैनपुर, बागलुंग, विराटनगर, त्रिशूली, बुटौल, तानसेन, प्यूठान, भीमफेदी, वीरगञ्ज जक मखु भारतया कलकत्ता, कालिम्पोङ्ग, दार्जीलिंग अथे हे सिक्किम व ल्हासा थ्यं कं थ्यंगु पत्रिका खः थुकी विज्ञापन छापे याका चाइ धका धन्दा हे कया दीम्वा ।

विज्ञापन दर

छको जक विज्ञापन बीत १	छपौया	३०)
” ” ” ३	बापौया	१५)
” ” ” ४	चकंछिपौया	८)
” ” ” ५	बाचकंपौया	४)
कभरया पिनेयात जूसा ५०%	अप्पो काइ	
” दुनेयात ” २५%	”	
खला तक विज्ञापन बीगु जूसा १०%	पा जुइ	
खुला तक ” ”	२०%	”
दच्छि तक ” ”	४०%	”

सूचना—विज्ञापनया साइज व समयया आर्डर ल्वमंका दी मज्यू ।

व्यवस्थापक—“धर्मोदय”

४, रामजीदास जेटिया लेन,

कलकत्ता—७



“भासते ज्योतिषे धम्मं”

सम्पादक—

भिक्षु महानाम “कोविद”

ज्वलापाशा

१०७०

सहायक-सम्पादक—

फणीन्द्ररत्न वज्राचार्य

वर्ष १२

कलकत्ता

मार्ग वि० सं० २०१५

दिसम्बर ई० सं० १९५८

अंक २

बुद्ध-वचनानुसृत

‘अयं मचात, छिमित दुःख यः लाकि मयः ? छिपिं पाप खना ग्या लाकि मग्ग्या ?’—भगवान बुद्धं मचातय्के न्यना बिज्यात ।

‘मयः, भन्ते, जिमित दुःख मयः । जिपिं पाप खना नं ग्या ।’

‘मचात, छिमित दुःख मयःगु धात्थें खःसा खने दय्क अथवा सुला सुला गबलें हे पाप कर्म याय् मते । यदि छिमिसं पाप कर्म यात वा याना हे च्वन धासा छिपिं दुःखं गबलें तापाक च्वने फइ मखु । चाहे छिपिं न्याथाय् हे थबिसि हूँ ।’

x

x

x

x

‘सकल सत्त्व प्राणी प्रति संयम मित्रभाव दया च्वनिगु यथार्थतः थ्व संसारे तःधंगु सुख खः ।’

—उदान

पञ्चम विश्व बौद्ध सम्मेलने

श्री ५ महाराजाधिराज्या

सन्देश

थाइलैण्डे जुइत्यंगु न्यागु बौद्ध सम्मेलनया पुनीत उत्सवे संसार भरया बौद्ध परिवार प्रति जिगु हार्दिक शुभ कामना छ्वय् खना जि लयताया । भर संसारं द्वेष अभिमान व स्वार्थ चिन्चाय् दना च्वंगु इले थजागु सम्मेलनया महत्त्व न्याक धासां रह हे जुइ । जिगु नुगःया प्रार्थना दु भगवान बुद्ध उपदेश बिया बिज्यागु भिंगु मध्यम मार्ग ज्वना संसारीतसें नुगः उला थःथः खँ लहाना आपसी मित्रता क्यने फय्केत थुगु सम्मेलनं माक मदत बी फयमा ।

जय नेपाल ।

—*~*~*~*—

धर्मोदय सभाया रिपोर्ट

जिपि नेपालीतय् पाखें गुपिसं चतुर्थ विश्व बौद्ध सम्मेलन सन् १९५६ स काठमाडौंले न्यायकागु खः, थव बैकोके जुया च्वंगु विश्व बौद्ध भ्रातृत्व संघया पञ्चम सम्मेलने उपस्थित जुया दीपि बौद्ध बन्धुपिन्त हार्दिक शुभ कामना छ्वया हयागु दु ।

उगु सम्मेलने हिमालयया चरणे छिकिपि मध्ये आपा फाया दिल दकले न्हापां जिमिगु कार्यक्रम व कार्य स्वया दिल । वस्तुतः व भाग्यवान् २५०० दँया बुद्ध वर्ष नेपाले विकासया कालचक्रे विशेष

महत्वपूर्ण खः । नेपालया इतिहासे थव वर्ष नव बौद्ध पुनर्जागरणया उद्घाटन जुया न्ह्याना वनि । जिमिगु स्वंगू ततःधंगु शहर ललितपुर, भक्तपुर व राजधानी कान्तिपुरे विश्वया मेमेगु भागे थें हे थुगु महोत्सव सम्पन्न जुल ।

थव फुक ज्याय् धर्मोदय सभां हे नेपालया विभिन्न जिल्लाया संघ सभा लिसे व थाय् थासेया शाखा कार्यालय लिसे सम्बन्ध तथा थुगु ज्या सम्पन्न यात वसपोल सम्यक सम्बुद्धया धर्म लगे

जुया च्वंपि तःधंपि चीधंपि आपालं बौद्धपि लिसे मैत्री सम्बन्ध स्वात ।

काठमाडौंया आनन्दकुटी दायक सभा, ललितपुर बौद्ध संघ वा तारे माम संघ व भक्तपुर बौद्ध संघ आदि संघया सम्मिलित प्रयास द्वारा वसपोल महाकारुणिक तथागतया महापरिनिर्वाणं २५०० दँ लिपा संसारे हाकनं छको बुद्ध धर्मया विशेष महत्त्व दइ प्रचार जुइ धयागु वसपोलया भविष्यवाणी सत्य प्रमाणित यात ।

ध्व निःसंदिग्ध खः कि सन् १९५२ स सारिपुत्र व महामौद्गल्यायनपिनि पवित्र अस्थि धातु नेपाल थ्यँसेलि ध्व पुनर्जागरणे तःधंगु योग दत । राजकीय स्वागतं जिमित संघर्षया व पुलांगु दिन लुसंका व्यू गवले १९४४ स सारनाथे धर्मोदय सभाया जन्म जुल तथा उबलेया जहानिया राणा शासन काले दवे याना तःपि नेपाली बौद्धपिन्त मुक्त याय्गु संकल्प यागु खः ।

लुम्बिनी विश्वया सकल बौद्धपिनि लागी सदा श्रद्धाया केन्द्र जुया च्वंगु दु । प्यंगू बौद्ध महातीर्थ मध्ये ध्वयागु सुखद व शान्तिमय वातावरण सलंसः दंनिसं प्रतिदिन बढे जुया वया च्वंगु जंगले परिणत जुया स्यना च्वन । ध्व नैसर्गिक खः कि धर्मोदय सभां ध्व थःगु देशया गौरव धका थुइका ध्वया सर्वतोमुखी जीर्णोद्धार याय्गु आवश्यकता पाखे श्री ५ महाराजाधिराज महेन्द्र वीर विक्रम शाह देवया ध्यान सालेगु विशेष प्रयत्न यात । सन् १९५६ साल संकटया समय खः । जिमिसं स्यू विश्वया प्यंगू कुनं यात्रीत जिमिथाय् वइ । जिमिसं गौरवपूर्वक खना कि नेपालया महाराजाधिराजं जीर्णोद्धारया ध्व पवित्र ज्या थःगु कर्तव्य भापा विज्यात । ध्व पुनीत कार्य आतक बांलाक सिम-धःनि तर जिमित विश्वास दु कि थुकिया व्याक

धर्मोदय सभाया रिपोर्ट]

ज्या नं खुव बांलाक सम्पन्न जुइगु दु । महाराजाधिराज व नेपाल सरकारं अधिगत यागु गुण गौरव उत्तरोत्तर वृद्धि जुया वना च्वनि ।

जिमित ध्व खँय् छिकिपिनिगु ध्यान आकर्षित याय् मास्ते वः कि सिद्धार्थ गौतमया अबुजु शुद्धोदन महाराजया राजधानी कपिलवस्तु पुरातत्त्व अनुसन्धानया लागी तसकं महत्त्वपूर्ण जू । लुम्बिनीया जीर्णोद्धारया ज्या सिधय्वं हानं ध्व कपिलवस्तुया पुनर्निमाणया ज्याय् लगे जुइगु अभिलाषा दु । धर्मोदय सभाया भिक्षु धर्मालोक स्थविर कपिलवस्तुइ च्वना विज्याबले वसपोलं गोतिहवाय् अशोक स्तम्भ लुइका विज्यात धर्मोदय सभां थुकियात नया बारं चाहुइका बिल व आ नं अन खुदाइया ज्या जुया च्वंगु दु । लुम्बिनी, सभाया शाखा कार्यालयं कपिलवस्तुया ध्व पवित्र व ऐतिहासिक महत्त्वपूर्ण स्थाने थुकिया प्राचीन पवित्रता पुनः सुरक्षित याय्गुली अथक प्रयास याना च्वंगु दु ।

ध्व पुनीत लुम्बिनी भिक्षु महानाम थः हे न्ह्य-चिला लुम्बिनी उपवन बांलाक दयकेगुली व थाय् थासं वःपि यात्रीतयूत सुविधा बीगुली लगे जुया च्वना विज्यागु दु । सलंसः दंनिसं नेपालया जनता विश्वया विभिन्न देशलिसे छुं सम्बन्ध मस्वासे एकाकिताय वया च्वन । ध्वहे एकाकिता लिसे देवमानवतय् गुरु भगवान् बुद्धया पवित्र जन्मभूमि नं लुकु बिना च्वंगु खः । नेपालया बौद्धतयूत अरु नं आपालं कचिगः दनि धका खंसां जिमिके भविष्यया लागी बल वल, व आशा जाया वल ; जिमि व आदर्श बौद्ध जागृति लुमनि सन् १९५६ स गौरवपूर्ण विश्व बौद्ध भ्रातृत्व संघया प्यंगू सम्मेलन जिमिगु नेपाले जुल ; थुगु बखते जिमिगु देशया तःधीकः चिधीकः मिजं-मिसा सकल बौद्ध यागु गुगु महान् संगठित प्रयास खः, जिपि सकसिनं

बांलाक थू । नेपालया भिक्षुपिं व उपासक उपा-
सिकापिसं बुद्ध धर्मे विशेष ध्यान बिया ज्या याना
च्वंगु दु । थुकिया हे फलस्वरूप न्हून्हूगु विहार
निर्माण जुल । थाय् थासे साम्राहिक धर्म देशना
जुल । वर्षावासया समये भिक्षुपिनि पाखें लच्छि
यंकं धर्म व्याख्यान जुल । थुगु सम्बन्धे कृतज्ञता-
पूर्वक थव खँ न्ह्यथने माः कि धर्मोदय सभाया
सभापति जिमि विश्व बिख्यात नेता भिक्षु अमृतान-
नन्द थेर जक मखु कि भिक्षु प्रज्ञानन्द महाथेर,
भिक्षु शाक्यानन्द थेर, भिक्षु अनिरुद्ध थेर, भिक्षु
सुबोधानन्द थेर, भिक्षु प्रज्ञारश्मि थेर, गुपिसं
नियमित प्रशंसनीय रूपं धर्मदूतया ज्या सम्पन्न
याना बिज्याना च्वंगु दु ।

थवया अन्य कार्यकलापया सिलसिलाय् नेपाल
भाषा व नेपाली निगू दर्जनं मयाक पुस्तक पुस्तिका
प्रकाशित याय्गु ज्या नं उल्लेखनीय जू । थव
घटनापूर्ण समये न्ह्याह्वं व्यक्तित्वशाली महापुरुष-
पिन्त सभा द्वारा स्वागत यात । लुमंके बहःपिं
खः—भारतया राष्ट्रपति डा० राजेन्द्रप्रसाद व
गणतन्त्र चीनया प्रधान मन्त्री श्री चाउ-एन-लाइ
खः । अले हानं जिमिसं उत्तर कोरिया पाखेंया
बुद्धिस्ट डेलिगेसन व १९५७ स चीनया सांस्कृतिक
मण्डलयात अतिथिया रूपे व्वना । अले थवयां
लिपा श्री चित्तधर 'हृदय' १२ गूगु शताब्दी नेपाली
कलाकार अरनिकोजुं स्वाना थकुगु चीन व नेपाल-
या पुलांगु स्वापू हाकनं कातुका दिल ।

जिमि पिनेया मेमेगु देशनाप थुजाकथं सम्बन्ध
जुल । स्वभावतः थुकिया परिणाम थव जुल कि
जिमिगु मिखाय् जिमि थःगु सीमानां पिने धर्म
कार्यया क्षेत्र भनभन ततः धना वना च्वंगु खने दत ।
नेपाले बौद्ध संघया पुनः संगठन याय्गु उद्देश्यं
धर्मोदय सभाया उप-सभापति श्री चित्तधर 'हृदय'-

या नेतृत्वे शिष्ट-मण्डल छय्गु ज्या जुल । कोलम्बोय्
सन् १९५७ स जुगु विश्व शान्ति संघे भाग काय्त
धर्मोदय सभायात निमन्त्रणा वल । उकिया प्रति-
निधि रूपे श्री आशाराम शाक्य, श्री दयावीर सिंह,
श्री पूर्णकाजी ताम्राकार, श्री मूर्तिमान् शाक्य, श्री
हरिहरमान सिंह भाया दिल ।

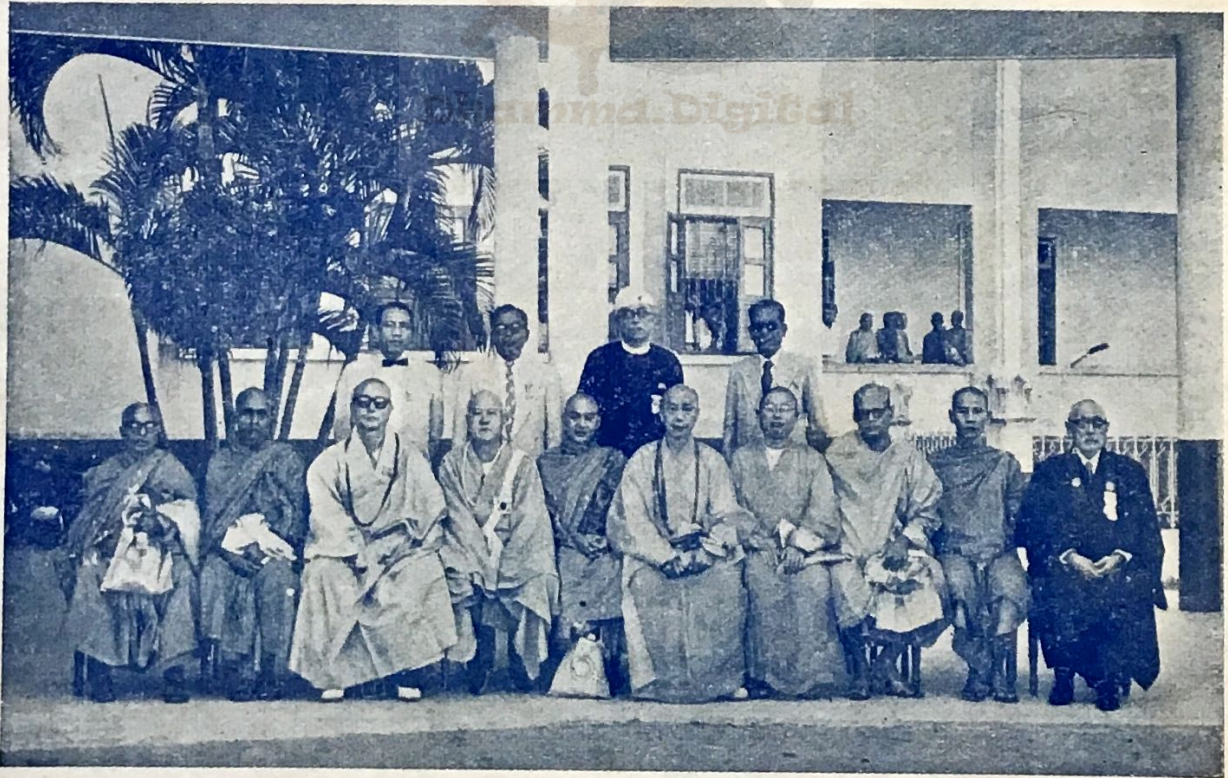
थवयां लिपा दिली जूगु विश्व धर्म सम्मेलने
व्वति काय्त श्री आशाराम शाक्ययात सःता हल ।
धर्मोदय सभाया सभापति भिक्षु अमृतानन्द
थेरया विश्व भ्रमणं दकसिवे कातुगु सम्बन्ध
स्थापित जुल । हाले हे वसपोल निदँ तक सच्चा
भिक्षुया रूपे देशं देश चाहिला बिज्यात । वसपोलं
लण्डनया थें जागु प्रसिद्ध बौद्ध केन्द्रे जक मखु मेगु
न्हून्हूगु बौद्ध केन्द्रे नं भाषण व अध्यापन द्वारा बुद्ध
धर्मया अमूल्य सन्देश बिया बिज्यात । वस-
पोलया ध्यान भावनाया शिक्षा यूरोप व अमेरि-
काय् आपासिनं ग्रहण यात । गुलिखे अनुसन्धा-
तापिसं वसपोल नाप व्यक्तिगत सम्पर्क तथा सीके
सय्केगु लाभ उठे याना काल ।

जिमि मती लू कि भिक्षु अमृतानन्दया विश्व
भ्रमणं नेपालं तापाक च्वंपिं जन-साधारण लिसे
पारस्परिक सम्बन्ध स्वाय्गु लुखा चाल । नेपाल
भौगोलिक रूपं हिमालय प्रदेशया राज्य जूगुलिं
जिमिगु पहाड पर्वतं जिमित संसारया घटना
प्रवाहं तापाका तःगु खः यद्यपि भगवान बुद्धया
सन्देश प्राकृतिक अवरोध पुला विश्वे न्यंकभनं
थ्यन । जिमित छगू गौरव दु थव सम्यक् सम्बुद्धया
जन्मभूमि हाकनं छको यात्री धर्मदूत द्वारा थ गु
देशे जक मखु विश्वया मेमेगु देश नाप नं धार्मिक
सम्बन्ध स्वाना वया च्वन ।

सकल सत्व प्राणी सुखी जुइमा, नीरोग
जुइमा !



पञ्चम विश्व बौद्ध सम्मेलनया न्हापां खुनु
भिक्षु अमृतानन्द स्थविरं
पञ्चशील विया च्वंगु



पञ्चम विश्व बौद्ध सम्मेलने विभिन्न देशं वःपि चीफ डेलीगेटत

जन्म-हि-जला

श्री तिलकप्रकाश, खूप



व्यवसाय

१०७०

छधा:—

भि व मभि अल्य ज्यू व मज्यू थन
फुक ज्या याका च्वंम्ह !
जल थल प्राणी व्याम्ह सकलसं
विश्व विधाता धाम्ह !!
लोभ मोह अल्य द्वेष रागया
मि खना व्यूम्ह छहे हँ !
हानं माया मतिना ममता
नुगलय् ग्यूम्ह छहे हँ !!
विश्व विधाता थुकथं हे छं
जन्म-हि छ्वै हल जिगु थौं,
छं हे का बल जिगु जीवनया
व्याक्क धल:पौ उगु थौं !
जिगु छु लगय् जू छंगु ध्व जगतय्
छं धा: ध्यं जुय मा:नि !

पोहेलाध्व ६—१०७८ स

—:~::~~::~:—

निधा:—

जब थुगु जगती मनु सृष्टि जुल
उर्वर पृथ्वी खन हँ !
न:लि सृष्टि-मै लयताया हल
जग उन्नति लय् छित हँ !!
उम्ह हे मनुखं भौतिक जगतय्
चमत्कार क्यन थुकथं—
हाइड्रो, एटम्, राकेट व्ययकल
गुकथं यो थ: उकथं !
जिगु आकांक्षा अनन्त ख: थौं
जा:गु धल:पौ गन दै !
जिगु ध्व देह हे चा जुइ नौ जुइ
अम्ह जन नुगलय् ल्यं दै !!
जगत मनूया जुयेव थुकथं
बिना विधाता वन हँ !

गजब

श्री सिद्धिरत्न उपासक

मैत्रि छु मानव, सिलला ध्वीक,
शब्दं जक हे, सिचुसे च्वंगु ।
नुगले दुन्यया दुन्य नं पिन्य नं
मिखां मखं छुं गजब मखा ।
पिज्व:गु शक्ति गुलि जक ब: ब:
पने फ़ैगु मखु वैत सुनानं,
जल थल ग्रह गण अन छुं मदुगु
मनया बल जक गजब मखा ।

सिनां मफुइगु, मदइगु म्वानां
उकिया मू हे स्वर्ग - सुख,
परन्तु मनुखं उकिया साधन
यासा वैगु गजब मखा ।
सीगु व बुइगु निचा व घञ्चा
थ: जीवनया रथ यात्रा
सालां च्वं च्वन महिक कालं
हा हा, हू हू गजब मखा ।

बुद्धया व्यक्तित्व व विचार

महापण्डित राहुल सांकृत्यायन

गुह्यं ऐतिहासिक महापुरुषया तुलना पौराणिक देवी देवतापिलिसे याय्गु ठीक मजू तथापि यदि पौराणिक शब्दाबलीया प्रयोग यात धासा भीसं धाय् फु कि बुद्ध भिखुगू कलां पूर्णं पुरुष खः। भीगु देशयात नं ततःधंपि महापुरुषपि बुद्धकेगु सौभाग्य प्राप्त जूगु दु; तर बुद्ध गुलि पूर्ण खः उलि मेपि पूर्ण खने मदु। महापुरुषपिनिगु मस्तिष्क तसकं हे तःधं, गुपिनिगु प्रतिभा तातापाक तकं ध्यं व, तातापागु नं विचार याय् फु। तर हृदयया माधुर्ये इपि उलि तःधं मजू। मेपि हृदयया महाधनी जूपि दु तर मस्तिष्कया खँय् इपि अपूर्ण हे खने दु। बुद्ध हृदय व मस्तिष्क नित्तायसनं महान् खः। वसपोलया व्यक्तित्वयात निदोत्या वर्षया परम्परा, थःपिनिगु व करपिनिगु श्रद्धाया खानं थुलितक त्वपुया बिल कि व जंगले बिलकुल सुला च्वथें जुइ धुंकल। तथापि भचा जक नं ध्यान बिल धासा व प्वाला प्वाला थीगु कोहेनूर हीरा थें थिना वइ तिनि। पश्चिमी विद्वानतयसं दकले न्हापां बुद्धया बारे न्यन व थुल, अबले गुलिखेसिनं हिन्दूतय्गु अवतार-कल्पना थें हे छगू कल्पना समझे जुल। परन्तु, अन्ते ठोस ऐतिहासिक तथ्यया न्ह्योने छ्यो कल्लुके माल तथा बुद्धया ऐतिहासिकता माने याय्माल। बुद्धया निर्वाण जुया गुलिचां मदुवं पिपरहवाय् व निसः-निसःत्या दँ लिपा मेमेथाय् पुलांगु आखलं किया तःगु वट्टाय् तथा तःगु वसपोलया पवित्र अस्थि-धातु भीगु न्ह्योने वल, अले मानो निदोत्या वर्ष लिपा बुद्ध स्वयं भीगु न्ह्योने विज्याना धया विज्यात श्रमण गौतम धयाह्य जि हे खः, गुह्य उत्तरी

भारतया जंगल संथाल परगना जिला निसं थानेश्वर तक व विन्ध्याचलनिसं हिमालयया तराई तक ४५ दँ तक निरन्तर चाहिला जुया।

जि धाय् हे धुन कि परम्पराया अनुसार बुद्धया निर्वाण ईसा-पूर्व ५४४ स व जन्म व सिकं ८० दँ न्हापा ईसा-पूर्व ६२४ स जूगु खः। थुकथं १६५५ ई. स भगवानया निर्वाण जूगु २५०० दँ दइ। ऐतिहासिक अनुसन्धानं ध्व गणनाय् ६० दँ अप्पो जू-निर्वाण ईसा-पूर्व ४८३-८४ स जूगु खः। थथे माने यात धासा मेगु ऐतिहासिक उल्लेखया संगति मिले जुइ। परम्पराया अनुसार ईसा-पूर्व ६२४ स सिद्धार्थ लुम्बिनी (नेपालया तराई) जन्म जुल। २६ वर्षया आयुली (ईसा-पूर्व ५२५ ऐतिहासिक तवरं ई. पू. ५३५) वं छेँ त्वःतल। खुदँतकया उग्र तप-स्याया लिपा उकियात व्यर्थ भापा ३५ वर्षया उमेरे (ईसा-पूर्व ५८६-५२६) वं स्वयं प्रयत्न याना तत्त्व ज्ञान प्राप्त याय्गुली सफल जुल, गुगु बुद्धया दर्शन, योग व आचार शास्त्रया आधार शिला खः; गुकि-यात मध्य-मार्ग, प्यंगू आर्यसत्य, अनित्यवाद क्षणिकताया सिद्धान्त वा प्रतीत्य समुत्पाद धाइ। ३५ वर्षया आयुनिसं ८० वर्षया आयु तक ४५ वर्ष (ऐतिहासिक तवरं ई. पू. ५२८-४८३ व परम्पराया अनुसार ई. पू. ५८६-५४५ तक) वसपोलं आदि कल्याण, मध्य कल्याण, पर्यवसान कल्याण—सर्वतोभद्रधर्मया मार्ग बहुजनहिताय, बहुजन-सुखाय कना विज्यात।

बुद्धया जीवने हे वसपोलया ख्याति थःगु विचरण-क्षेत्रं पिने ध्यं क ध्यने धुंकल। सूनापरान्त

गुजरात समुद्र तटया सेठ वया वसपोलया शिष्य जुल, तक्षशिलाया जुजु कष्फिफण वसपोलया चरणे वल । थःगु समयया ततःधर्पि मेधावी व आदर्श-वादी पुरुष बुद्धया चरणे नतमस्तक जुल । सारि-पुत्र, मौद्गल्यायन, महाकाश्यपया रूपे उगु बख-तया दकले प्रतापी अंग-मगध देशया मूर्धन्य ब्राह्मण पण्डितपिन्त बुद्धया उपदेशं शान्ति प्राप्त जुल । उज्जैनया राजा चन्द्रप्रद्योतया पुरोहित महाकात्या-यनं बुद्धया चरणे शिर कळुना सिद्ध यात कि जम्बू-द्वीपे छह्म अपूर्व सूर्य लुया वल । गृहस्थ ब्राह्मण पण्डितपिनि विचे नं बुद्धया भक्तपिनि संख्या कम मजू । प्रतिभा व व्यक्तित्व निगुलीसं वसपोल थपसकं आकर्षक कि वसपोलया न्होने वय्वं न्ह्याहमं मनूत वसपोलया भक्त जुइ । तपस्याया बखते खुदं तक नाप च्वना बुद्धं तपस्या त्वःतेवं आचार भ्रष्ट भापा कौडिन्य अश्व-जित आदि न्याह्म भिक्षु वसपोलयात त्वःता वाराणसीया ऋषिपतन मृगदाव (सारनाथ) स वन । बुद्धं थ्व निराशर्पि न्याह्म व्यक्तितयत् नं थःगु न्हूगु खोजया फलं दकले न्हापां लाभान्वित याना विज्याय्गु विचार याना विज्यात । न्याह्मे-सिनं नं भगवान् तापाकं निसें विज्यागु खना थवं-थवे सलहा यात—पासापिं, थ्व साधना भ्रष्टह्म मुने-गुली लगे जूह्म गौतम वया च्वन । थ्वयात अभि-वादन नं याय् मज्यू, प्रत्युत्थान नं याय् मज्यू । परन्तु भगवान सत्तिक विज्याय्वं छह्म न्होने वना भग-वानया पात्र-चीवर काल, छह्मसें आसन लाया बिल, छह्मसें तुति चाय्त लः कपू हया बिल ।

वसपोल धात्थें थपसकं मोहक कि गुलिखेस्यां मती ल्वीकल, श्रमण गौतमयाके 'आवर्तनी माया' दु, मति हीकिगु जादू दु । नालन्दाया सेठ उपालि-यात थ्व आवर्तनी मायाया मोहे लागु खना

बुद्धया व्यक्तित्व व विचार]

गुलिस्यां धा नं धाल—उबले वं धाल—'सुन्दर खः आवर्तनी माया, कल्याणी खः आवर्तनी माया यदि जिमि प्रिय बन्धु-बान्धवर्पि नं थ्व आवर्तनी मायाया मोहे लात धासा इमि दीर्घ काल तक हितसुख जुइ ।' हृदय व मस्तिष्कयात वसपोलं तसकं प्रभावित याना विज्यात ।

बुद्धया दर्शनखः प्रतीत्य समुत्पाद—अन्तः दाह्य जगत्या व्याक स्थूल-सूक्ष्म वस्तुत विना अपवादं नाशवान, अनित्य, क्षण-क्षण जड-मूलंनिसें परि-वर्तनशील खः । थ्व थुइके बीगु अःपुगु मखु, तर बुद्धया कनेगु ढंग थपसकं सरल कि, न्ह्याथें जागु गथि फ्यनेत नं थजागु उपमा बिया विज्याइ कि भचा बुद्धि दुह्मं नं थ्व बांलाक थुइका काइ । अधिक मेधावीर्पि ला निगू पंक्ती हे बुद्धया गहन दर्शन थुया गद्गद् जुइ । भिक्षु अश्वजितया शान्त चेष्टा खना परिव्राजक सारिपुत्र वया पाखे आकृष्ट जुल । वं अश्वजितया विचार सीकेगु इच्छा प्रकट यात । अश्वजितं धाल—जि थ्व धर्मं न्हूमह तिनि, विस्तारपूर्वकं छुं कने मफुनि ।

'ज्यू, अथेसा भचा जक जूसां छुं कं ।' भिक्षु अश्वजितं व गाथा न्यंकल, गुगु भारत व भारतं पिने कोटान कोटिको ल्वहँः, धातु, भौं, व चाय् च्वया वन । न्ह्यागु बौद्ध देशे नं लखं लखया ल्याखे थ्व गाथा दुगु चाया मुद्रा ल्गु दु । गाथा थ्व खः—

'ये धम्मा हेतुप्पभवा हेतुं तेसं तथागतो आह ।
तेसं च यो निरोधो, एवंवादी महासमणो ।'

'गुगु पदार्थ खः, व हेतुं उत्पन्न जुइ । वया हेतु व वया निरोध नं तथागतं कना विज्यात, थ्व कना विज्याह्म महाश्रमण खः ।'

बुद्धं फुक धर्म—प्रत्यक्ष अप्रत्यक्ष वस्तु—यात सकारण उत्पत्तिमान् धका धया विज्यात । थ्व

छगू दृष्टि (दर्शन) बुद्धया अनित्यवाद, अनात्मवाद मेधावी सारिपुत्रया न्ह्योने स्पष्ट जुल ।

बुद्ध व बौद्ध भारताया दर्शन क्षेत्रे सदा अग्रणी जुल । बौद्ध विरोधीतसें इमित प्रमाणपटु धका धाइ । नालन्दाया महान् दार्शनिक, थःगु समये जक मखु, परन्तु फुक समयया अद्वितीय भारतीय दार्शनिक धर्मकीर्तिया बारे वया प्रबल प्रतिद्वन्द्वीतसें धाइ—‘दुराबाध इव धर्मकीर्तेः पंथाः, तद् अत्र अविहितेन भाव्यं ।’ (धर्मकीर्तिया मार्ग दुराबाध खः । उकिं थन सावधानपूर्वक च्वँ ।)

बुद्धया मधुर मोहक व्यक्तित्व कनिगु अनेक घटना दु ।

वसपोल करुणामय खः । वसपोल व वसपोल-या शिष्यपिसं करुणाय् दकसिबे अप्पो जोर बिया बिज्यात । ८४ सिद्धपिनि आदिगुरु सरह-पादं करुणा व शून्यता समाधि, ध्वहे नितायात सर्वोपरि व छगू मेगुया पूरक माने यात ।

भगवान् श्रावस्तीया जेतवने (गोंडा जिह्लाया सहेट-महेट) उगु बखते बिज्याना च्वंगु खः । मटे चाहिदय्यं वसपोल छगू कोथाय् दुहां बिज्यात । खना बिज्यात, छह्य भिक्षु प्वाया रोगया कारणं चःबी दुना च्वन । थः सहचर आनन्दयात धया बिज्यात—‘आनन्द, लः हति, ध्व भिक्षुयात ह्य सिके ।’ आनन्दं लः हल, भगवानं भिक्षुयात म्ह सिका, वयागु वसः चाया बिज्यात । थमं छ्योपाखे व आनन्दं तुतिपाखे ज्वना रोगीयात लासाय् ग्वतुइ-कल । उगु हे बखते वसपोलं भिक्षुपिन्त धया बिज्यात—‘छिमि मां मदु, बौ मदु, गुमिसं कि छिमिगु सेवा याइ । यदि छिमिसं थवं थवे सेवा मयात धासा सुनां सेवा याइ ? गुम्हसें रोगीया सेवा याइ वं जिगु सेवा यागु जुइ ।’

रोगीया सेवाया नापं गुलिखे वासःया उपयोग-

या खं भगवान बुद्धं कना बिज्यात । ध्वहे कारणं वसपोलयात भैषज्य-गुरु (वासःया गुरु) धका धाय्गु यात । भैषज्य-गुरुद्वारा जीवने गुलि रोगी-तय्सं लाभ उठे यात, ध्वसिकं दोछिवं गुना अप्पो, वसपोलया निर्वाणं लिपा लाभान्वित जुल । अशोकं पशु-चिकित्सा, मनुष्य चिकित्साया व्यवस्था थःगु देशे जक मखु सुदूर ग्रीक राज्ये नं यात । कम्बुज, चीन आदि देशे दोलंदो धर्मार्थ अस्पताल व आतुरालय चाल ।

बुद्धं दुःखं छ्या छ्या जगु हृदयया तमाशा स्वया बिज्याइ मखु । वसपोलं व स्वयं अनुभव याना उकियात मदय्का छय्गु कोशिश याना-बिज्याइ । दुःखी कृशा गौतमीया उदाहरण न्ह्योने दु । वं थःगु बारे धागु दु—

निर्धन भापा सकसिनं जिगु तिरस्कार यात । जब जि काय् मचा बुल, सकस्यां यल । मचा सुन्दर, कोमलांग सुखं ब्वलन । व जि प्राण सिकं यः, हानं व यमलोके वन । उकिं जि गंसि ख्युं क्वा याना मिखां ख्ववि हाय्का च्वना । सी धुंकुम्ह मचा ज्वना ख्वख्वं उखें थुखें चा हिला जुया । सुनानं धाल—‘उत्तम वैद्य बुद्धया थाय् हुँ ।’ जि वना वसपोलयात धया—‘पुत्र संजीवन वासः जितः व्यु ।’ वं धाल गुगु छेँ सुं मसीनि, अनं पःका छम्हू फवना हति ।’ जि श्रावस्ती चा चा हिला माला, अजागु छेँ मलू । गनं पःका ह्य फइ ? उबले जिके होश दत ।

दर्शने वज्र थें दृढम्ह बुद्ध सहानुभूती व सम-वेदनाय् नौनी ध्योथें नाया वनि । सारिपुत्र वस-पोलया दकसिबे यःम्ह शिष्य खः । मोगालान वसपोलया अथे हे यःम्ह मेम्ह शिष्य खः । निम्हं मानो जुम्लयाहा दाजु-किजा थें खः । निम्हेस्यां देहान्त जुल । सारिपुत्र थःगु जन्म-ग्राम नालन्दाय्

मोगलान राजगृहे । ध्व महान् क्षतिं सकलें प्रभा-
वित जुल । पाटलिपुत्र (पटना) या न्होने गंगाया
पारी उलकाचेलया फिब्वय् च्वना भिक्षुपिं नुगः
मर्द्धिका सुंक च्वं च्वंगु खना भगवानं आज्ञा दय्का
विज्यात—

‘भिक्षुपिं, जितः ध्व परिषद् सुनसान थें च्वं ।
सारिपुत्र व मौद्गल्यायनपिनि निर्वाण मज्जुनिबले
ध्व परिषद् जितः थथे सुनसान थें मच्चं । गुगु
दिशाय् सारिपुत्र व मौद्गल्यायन वनि, इपिं
निश्चिन्त जुया वनि । गथे महावृक्ष दना च्वंसां
वया महास्कन्ध (ततःधंगु कचा) त्वधुला कुतु वं
थें च्वं, अथे तथागतयात सारिपुत्र व मौद्गल्या-
यनपिनि मृत्यु नं खः ।’

ध्व वाक्ये बुद्धया शोकाकुल नुगः नंवाना च्वंगु
दु । सच्चिद्दं लिपा थुपिं निम्हं महापुरुषपिनिगु
अस्थि धातु भीसं आतिनि लित काय् धुन ।

छगू मेगू घटना । वैशाखया पूर्णिमा खुनु ।
कुसीनाराय् (वर्तमान कसिया) निमा शालवृक्षया
दथुइ ग्वतुला बुद्ध निर्वाणया प्रतीक्षा याना च्वना
विज्यात । छं हे क्षण जक बाकि दनि अले हानं व
भुवन-मोहन व्यक्तित्व न्ह्याबलेंया लागी अस्त जुइ ।
आनन्द नीदं नं मयाक वसपोलया नाप नापं चा
हिला जुल । ध्व अन्तिम वियोग सहन याय्त
वयाके शक्ति मदु । व कोथाय् वना किले बः कया
ख्वया च्वं वन । भगवानं न्यना विज्यात—

‘आनन्द गन दु ?’

‘कोथाय् वना ख्वया च्वन ।’

बुद्धं सःता आनन्दयात धया विज्यात—‘मखु
आनन्द’ शोक याय् मते, ख्वय् मते । जिं ला न्हापां
तु धयागु खः, व्याक प्रिय जन वा प्रिय वस्तु लिसे
वियोग अवश्य जुइमाः । गुम्ह जन्म जुल, गुगु
दत, व अवश्य नाश जुइ । ‘हाय, ध्व नाश मज्जु-
इमा’ थथे इच्छा याय्गु ठीक मजू ।’

निर्वाणया अन्तिम घडिया हे छगू घटना ।
बुराम्ह सुभद्रं सिल । वं विचार यात ‘बुद्ध कदाचित्
हानं गनं हे जन्म जुया विज्याइ ।’ वं वसपोलया
थाय् वना थःगु शंका समाधान याय्गु इच्छा
यात । आनन्दं धाल—‘मखु पासा सुभद्र, तथा-
गतयात तकलीफ बीमते । भगवान् न्यला विज्याना
च्वन ।’ स्वको तक अस्वीकार जुल । सुभद्रया
विनति तथागतया न्हाय्पने ध्यन । वसपोलं धया
विज्यात—‘पने मते आनन्द, सुभद्रयात पने मते ।
सुभद्रयात तथागतया दर्शन याके व्यु । वं ज्ञानयागु
कामनां हे न्यनी तकलीफ बीगु इच्छां मखु ।’

सुभद्रं व ८० दँ दुगु तेजोमय बुद्ध शरीर खन, व
म्हुतुं गुगु न्यन उकिं व कृतकृत्य जुल । सारनाथे
कौण्डिन्ययात बुद्धया दकसिवे न्हापां व कुसी-
नाराय् सुभद्रयात दकसिवे लिपा शिष्य जुइगु
सौभाग्य प्राप्त जुल ।

(ल्यंगु लिपा)



ख्वसापासा

१०७७



एकतन्त्र शासने नेपाल भाषा

श्री भगवतीप्रसाद श्रेष्ठ,

एकतन्त्र शासन कोदसैलि थःगु मातृ-भाषा सेवा यायत म्नीन भचा खतन्त्रता प्राप्त जुल । उकेँ आ दुनिया शिक्षित यायत म्नीसं थःथःगु मातृ-भाषां प्रारम्भिक शिक्षा अवश्य बीमाः । बीकेत कुनः यायमाः । प्रमाणतः थौंकन्हे सभ्य धायका च्वंगु फुक देश नं प्रारम्भिक शिक्षा थःथःगु मातृ-भाषां कया सभ्य जूगु शिक्षित जूगु, उन्नति यागु खः धका व देशया इतिहासं धया च्वन । म्नीसं स्वया च्वना न्यना च्वना ।

वर्तमान म्नी नेपाले प्रजातन्त्र आरम्भया जमाना खः । क्रूरन्त्री शासनया जमाना मखुत । उकेँ उगु बखते थै ल्हा पोचिना सुंक च्वंच्वनेगु ई मखुत ।

एकतन्त्री शासनं नेपाल भाषायात क्वाय प्रतिबन्ध तल ? थुकी क्जगू रहस्य दु । व दानवी शासनया थः यत्थे मनपरि तन्त्र याय मदइ धका नेपाल-भाषायात तालं ग्वया कुना थःगु ताण्डव तृत्य कयन । तर व अमानुषिक शासन ग्वः न्हुया पाहाँ ! २००३ साल श्री३ पद्मसम्सेरया पालं नेपाल भाषायात छुं सुविस्ता दत । छुं सुविस्ता प्राप्त जुजं नं वल । तर हानं छं समय लिपा व नं हनन जुल । अले गुलिचां मदुवं २००७ सालया जब क्रान्ति शुरू जुल एकतन्त्र शासन कोदल । फिखुगू शताब्दी भारते इष्ट इण्डिया कम्पनी द्वाहा वया हिन्दू व मुसमां ल्वाका अंग्रेजं गुलि थःगु स्वार्थसिद्ध यात, विस्तारं थः सरकार सम्म जुयां त्वःतल । थुलितक जूसां हिन्दुस्तानया गुगुं भाषाय् प्रतिबन्ध मनः ; अंग्रेजी नं चले जू, भारतया हरेक भाषा नं स्कूल कालेजे माध्यमं च्वंका तल ।

९७ साले श्री३ जुद्धसम्सेरया पाले राजनीनी लात नं आपा हे नेपाल भाषाया लेखकन व सफू पिकापिं लात । ज्वना कुनां जक नं मगाना सफू फुक जफत यात । उलिजक मखु नेपाल भाषाया सफू गन गन सुया थाय् सुया थाय दु अपि फुकसिनं थानाय् बुझे याय् हयमाः महःसा हुकुम बमोजिम

सजाय ज्वी धका पुलिस गोश्वारां थाय् थासे त्वाः त्वाले सूचना (पुर्जि) तिके हल । थज्यागु हे दानवी हमलायात कया हिन्दी भाषाया 'धर्मदूत' लय्पौया सम्पादकजुं धयादिल —“कुछ वर्ष पूर्व नेपाल सरकार ने भारतीय महाबोधि सभा द्वारा प्रकाशित नेवारी के दो छोटे छोटे ग्रन्थों को बहुत दिनों तक रोक रखनेके पश्चात छोडा था । सरकार की दृष्टि मे नेवारी भाषा और साहित्य का उत्थान क्योँ हानिकारक प्रतीत होता है, यह बात हमारी समझमें नहीं आती” ।

उन्नतिया पर्वत गया च्वंम्ह 'नेपाल भाषा' प्रतिबन्ध लुफि हाना पर्वतं ग्वारा ग्वारा त्वीक कुतु वया सीला म्वायला ज्वीक त्वहँया कापी लाना दं दं तक जक गन क्जगू शताब्दि मयाक धया थै वाथा वाथा कना चाता वाना च्वन । उगु वखते सुनानं थं वने फुगु मखु । वँकला प्रतिबन्ध लुफि हाना अन हे चाता वाना च्वने मालीगु । थुकथं उगु बखतया शासकतयूसं नेपाल भाषायात छ्योँ हे ल्हंके मब्यू । उलि प्रतिबन्ध तया मब्यूगु जूसा थौं नेपाल भाषा उन्नतिया मार्गे गाकं न्ह्यज्या वने धुंकल जुइ । उकेँ “.....नेवारी भाषाका लेखक माथि त भन प्रत्यक्ष अमानुषिक व्यवहार भयो जसमा साम्प्रदायिकताको गाढा दुर्गन्ध थियो, तर नेवारी लेखकहरूले यस्तो हुँदा हुँदै पनि आफ्नो मातृ-भाषालाई साहित्य का मैदानमा लै जाने जो प्रयत्न गरे त्यो स्तुत्य छ ।” धका श्री जनकलाल शर्मा साहित्यरत्नजुं नेपाल सांस्कृतिक पत्रिका वर्ष २ अंक २ ले च्वया दिल । अथ्य धका थ्व न्हापां निसेँ विकास मजुगु भाषा मखु । तर व शासन काले उद्भिद् पदार्थ थै थहाँ वय् मफुसेँ खनिज पदार्थ थै सुला च्वने माल । आ प्रजातन्त्र वसेँलि नेपाल भाषा विकास व उन्नतिया पथे वना च्वंगु खने दु ।

जापानं जक १९११ सने कोरिया देशयात थःगु उप-

निवेश राज्य याना अनया भाषा व संस्कृतियात नं न्हंका छ्वय्यु तिनि फक्र भनं कोरियाया भाषायात स्कूल पतिकं लिकया चीका छ्वय्यु खत । थुबले भाषा प्रेमी कोरियनतयसं अति हे शास्ती नयू माल । रूसे—“अक्टोम्बर क्रान्ति तक जार शाहीं फुक जातियात रूसी भाषा अनिवार्य याना तल । साम्यवादी सरकार स्थापना जुसैलि व अन्यायपूर्ण कानून याकनं रद्द याना बिल । अले जातीय स्कूल, प्राविधिक विद्यालय व मेमेगु फुक संस्थायुं नं शिक्षण विद्यार्थीतय थःथःगु मातृ-भाषां बीगु यात । वैज्ञानिक कृति नं स्थानीय भाषायु प्रकाशित जुल । साधारणतः, विभिन्न जातिया, वैज्ञानिक विद्यार्थीतयगु बिचे सम्पर्क तयूत जक रूसी भाषाया प्रयोग यात ।” धका प्रोफेसर एन. ए. कोन्स्टैतिनोव, डी एस. सी. शिक्षण शास्त्री धागु दु । हानं मास्को विश्वविद्यालयया प्रोफेसर टी. लोम्तेवं धागु दु—सोवियत संघयू बाध्यतामूलक गुगुं ङ्गू राजभाषा मदु । स्कूल व संस्थायु, शिक्षा स्थानीय भाषां व्यूः कानूनया न्होने फुक जातीय भाषा समान खः । स्कूले १०० खया अप्पो भाषाया माध्यमं शिक्षा बीगु या । हानं अन्त्ये धयादिल “एशियाया जन गणया जातीय संस्कृतिया प्रगतिया महत्वपूर्ण शर्त मध्ये ङ्गू थव खः—विज्ञान, साहित्य, सार्वजनिक शिक्षा, कानूनी कार्यवाही व सार्वजनिक जीवने अन्य क्षेत्रे थःगु स्थानीय भाषा प्रयोग यायूगु अधिकार दु ।” थथ्य दुनियातयूत थःथःगु मातृ-भाषां शिक्षा बिया वया च्वंगुलि थौं व देश गुलि शिक्षित एवं औद्योगिक कार्यशील जुया संसारे न्हायू म्वाका क्यना च्वन । थव फुक मातृ-भाषा या प्रभाव हे मधासे मगा । कारण थःथःगु मातृ भाषां प्रारम्भिक शिक्षा व्यूगुलि याकनं थुया याकनं हे शिक्षित जुल ।

उगु बखते नेपाल भाषायात प्रतिबन्ध तल, तालं श्वया कुन तर थौं व भाषा, परिवर्तनशील संसारया जुगं तालं श्वया कुंगु मखु सुरक्षित यागु जुल । कारण घण्टाघर वीर पुस्तकालये अनेक अमूल्य ग्रन्थ ल्यना च्वंगु दनि । थव हे खँ कया श्री केशरबहादुर के. सी. एम. ए. जुं रोमया ओरियंटल

एकतन्त्र शासन नेपाल भाषा]

इन्ष्टीच्यूतयू बिया दीगु अंग्रेजी भाषणया अनुवाद ऋतुपौ ‘नेपाल’ दँ २ ल्या ४ अंकयू च्वया तल ।—“थौं तक सुनानं अध्ययन मयानिगु नेपालया वीर लाइब्रेरी नेवा भाषायू च्वया तःगु आपलं साहित्य दनि । थव न्हूगु क्षेत्र खः । सुनानं अनुसन्धान आतक मयानि, खजा आहेतिनि प्रो. तुचि व प्रा. मे. टेकपिसं लुखा ध्वारा ध्वारा या वया च्वन । व सफू भण्डारं खने दुगु सम्भावनाया अध्ययन यायूगु ज्या लुना हया च्वन । युग युगं निसै उन्नति जुया वया च्वंगु नेपाल लिपि न्हूगु ङ्गू मेगु अनुसन्धानया क्षेत्र चायका च्वन । धायें धायू माल धाःसा थव नेपाल भाषा तिब्वत व हिन्दुस्थान स्वागु ताँपू हे जुया च्वन” । थव वक्तव्यया न्हापा थवनं धयादिल कि “न्यागूगु शताब्दि थुखेया शिला लेखयू च्वया तःगु स्थानीय नां, रीतिथिति, नाप तौलया परिमाण व चाल चलन नं फुक किराती व नेवातयूगु जुया च्वन” ।

वीर पुस्तकालये दुगु सफूया वारे ला नेपाल ऋतुपौ दँ १ अंक न्यागुली श्री खङ्गमानमल एम. ए. जुं ‘एकतन्त्र शासनया अन्त्ये म्हीगु साहित्य’ धयागु शीर्षक लेखे च्वया दिल—“नेपाल भाषां च्वया तःगु वीर पुस्तकालये दुगु अमूल्य अमूल्य ग्रन्थया विपुलतां गुगुं वखते म्हीगु नेपाल भाषा नं अवश्य गाक प्रचलित जुया च्वंगु भाषा जुइमाः धयागु प्रत्यक्ष जूवः ।” आदि वयकःपिनिगु वक्तव्य व लेखं प्रमाणित जू कि १०५ दँया एकतन्त्र शासनं जक थव नेपाल भाषायात कथे थुंगु खने दु । अले १९६०/१९६२ सालं निसै भं शनिश्चरं ल्यू थै ल्यूगु खने दत । कारण श्री३ चन्द्रसम्सेरं १९६०/१९६२ सालं लिपायागु नेपाल भाषां च्वया तःगु तमसुक भौं आदि अडाखानायू प्रमाण लगे ज्वी मखुत धका ऐन पिकाल ।

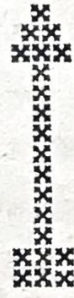
थथे यासां तबि विदेशी विद्वान सुं वया नेपाल-भाषा, साहित्य, कला अध्ययन यायू माल धका धावःसा वहे घण्टा-घर ‘वीर लाइब्रेरी च्वंगु नेपाल-भाषाया ग्रन्थ (एकतन्त्र सरकारं कुना तःगु) पिकया मकयंसै मगा । थथे हे एकतन्त्र शासने २००७ साल कार्तिक महिनायू खिट्जर ल्याण्डया

‘सीत्यंगु मत लिसे’

श्री पन्नाकाजी शाक्य



खालि छंगु हे त्यवा दयाजक
छिना थव ख्यूल्यु मदिस्स्य पला
थन हे जित छं वाना वंसा
हा! हा!! जि छु ज्वी छं हे धा।



फसं ख्यागुलिं जक छ ग्यागुसा
पाखुय जिं वरु करयुगलं
चिकं फुना हे सी छ त्यंगुसा
साया बीका प्राण-चिकं।

पासा नाला छन्त थव ल्यु जि
हयन्हो हे नं धैगु दुनि
“शत्रुं जक मखु प्रकृतिं तक नं
हायकः वइ हिच्चाय् मत्यन्हि।”



प्युप्युं गुलि आय्बुल ज्वी लक्ष्य
दुख ताय् मत्य मत, वन्यकानु
अन थ्यंका वरु सी मासां अलय
न्हिलान्हिला भी सीकानु।



छम्ह भद्र महिला श्रीमती एनि हफिलजर नेपाले भाल।
वयकलं नेपाल-भाषाया लिपि सीकेगु इच्छा यागुलिं का. मु.
डाइरेक्टर श्री भरत सम्सेरया मर्जी मुताबिक अनया लाइ-
ब्रेरीयन श्री पूर्णहर्ष गुभाजुं स्यना बिल। वयकलं विशेष
याना वीर लाइब्रेरी दुगु आपा लिपि मध्ये देवनागरी व
रजना लिपि सयका भाल। थये हे न्हापा न्हापा नं फ्रान्सया
सिल भेनलेभि, जापानया ताकाकुसु, कावागुचि, साकादिपिं
व जर्मनीत वया सयका सीका वये वने धुंकुगु खः। अज्ज
भीसं मस्युगु गुलि दइ। प्रजानन्त्र लिपाया खँला त्यं
हे दनि।

लिखित सफू छेँ छेँ पतिकं धया थैँ दु। छम्ह निम्ह सरबय्
थापा भुतू थाय्माया नौ मल्यंकीपिसं थःगु भाषाया ग्रन्थ
विदेशीतयत् मियाछवत। मेगु एकतन्त्र शासकतसैँ विदेशी-
तयत् कस्याली बिया छवत। हानं एकतन्त्र सरकारया डरं
गुलिखे हस्तलिखित अमूल्य ग्रन्थ खुना छवत, छव्युका छवत,
खुसी च्वीके छवत। व निरंकुश शासनया कुदृष्टी लाना थाय्
थासे च्वंगु धर्मशाला, फलेचा, सतःया शिलालेख नं तनावम्।
अले फल्चासतः नं म्हासय् जुया वन। थय् याना धर्मशाला नं
न्हंका छवत। उकेँ एकतन्त्र सरकारं नेपाल भाषायात छु
दृष्टि स्वत, छु विचार धारण यात? फुकसिनं अनुमान थाय्
फुगु खँ खः।

गुलिखे नेपाल भाषां चवया तःगु नेपाल लिपिया हस्त-

सिद्धार्थ

(छगू भावात्मक नाटक)

(वंगु अंक नाप सम्बन्ध)

श्राभशोर सुदर्शन

पात्रः

मूल-पात्र : सिद्धार्थ, सह-पात्र : यशोधरा, शिशु राहुल
उपदृश्ये : निद्रावस्थाय् मिसात, वृद्ध, रोगी, मृतक, व वाहक, भिक्षुक ।

(पर्दा उलीबले कृकू पिनेया कोठा अले दुनेया मेगु कोठा खने दइ । दुनेया कोठाया मतया जः मात्र हे जक दुनेया कोठां खापाया भतिचा चाला च्वंगु थासं पिहाँ वया पिनेया कोठाय् अंधकार मदया च्वनी । पर्दा उला च्वनीबले हे उद्बोधकया सः ताये दइ)

‘आषाढ पुन्हीया जाहाँ थीगु तिमिला गुलि आनन्दमय ! कपिलपुर हे धव आनन्दया निद्राय् विलीन जुया च्वन । राजकुमार सिद्धार्थ गृहत्यागया महाभिनिष्क्रमणया निश्चय यात । राजदरवारया परिधि पुलेगु प्रतिज्ञा, माया ममतायात तोतेगु इच्छा, लोक-कल्याणया कामना, संसार सुखी यायेगु संकल्पं कन्थकयात अश्वराज छन्दक कायेके छुत, राजकुमार सर्वार्थसिद्ध ! अन्तिमवार यशोधराया छको रूवा स्वयेगु प्रबल इच्छां थःम्ह नवजात शिशु राहुल कुमारया रूवाः स्वयेगु मति पला छित ।’

(विस्तारं व हे नाम मात्रया प्रकाशं जाइ च्वंगु पिनेया कोठा—सिद्धार्थया प्रवेश । सिद्धार्थ लुखाय् ध्यनेवं दी । पर्दा भतिचा उली । अबले हे खापाया कापि खाता खने दइ । अले उकी यशोधरा व शिशु राहुल घना च्वंगु खने दइ । अबले हे उद्बोधकया सः ताये दइ ।)

‘यशोधरा, छ घना च्वना ?.....जि वने लना.....।’

(दुनेया मत भारा भारा सनी । उकिं जः नं भारा-भारा सनी ।)

सिद्धार्थ]

‘छंत तोता जि फुक संसारयात थः याये । धव राजमहलयात जि छगू आडम्बर सिबे छुं मखं ! थन छुं ममता सिबे छु दु यशोधरा ?’

(मत सीथे सीथे च्वंक फसं संकी सिद्धार्थ दी । भट्ट लिफः स्वइ । लिफः स्वः पाखे भति प्रकाशं जाइ । मिसात घना च्वंगु । न्याःसः वयेका च्वंगु । कृम्ह सुन्दरी गुम्हसिया तुति कृम्ह मेम्ह सुन्दरीया ल्हाते लाः, वं थःगु मृदंग थय् घय्-पुना च्वन, मानो व वया प्रियतम खः । अले व सुन्दरी गुम्ह वया लिक्सं थसः पाया घना च्वन, वयागु वखया अस्तव्य-स्तता धयां मब्याः । कृम्हसिगु न्याःसः व मेम्हसिगु वा न्याःगु सः बिच्चे बिच्चे थवया च्वनी । व नापं घना च्वंम्ह मेम्ह सुन्दरी सुयागु तुति कृम्ह मेम्हसिगु म्हे अले नितम्बया-थाय् कृगः तबलाथें जागु बाजा, वयागु म्हुतुं ई बुया वया च्वन । इमिगु सँ अस्तव्यस्त, गुलिसियां सँ हे लासा जुया च्वंसा, गुलिसियां व हे सं रूवाः तोपुया च्वंगु दु । सिद्धार्थ धव दश्य स्वया छयों कछुकी । उद्बोधकया सः ताये दइ ।)

धव छु ? जीवित प्राणीया मृतावस्था सुन्दरी-पिनि दुने सुला च्वंगु घृणोत्पादक तत्व मोहाकर्षकया उपहास मखा ? प्वात्या प्वात्या च्वंगु लप्पा व खंपा अले शशक-शावकया सिबे तुयूगु वर्णया, हानं मृगयाथें जागु मिखाया, स्वांथें जाःगु रूवाःयाअँ सम्पूर्ण सौन्दर्यया वास्तविकताया उद्घाटन मखा ?

(सिद्धार्थ पलाः छी । अंतर सूचक संगीत । कोठा पाखे स्वस्वं लिचिली । अबले हे विस्तारं अन हानं अंधकारं

जाइ । दी । सिद्धार्थ हानं पलाः छी । दी, न्हापाया सिबे अपो । दुनेया मत सीथे सीथे च्वंक भारा भारा सनी । नेपथ्यं ताये दइ, उद्बोधकया सः ।)

‘नाथ ! जित तोता गन विज्यायेगु ? जिगु छु अपराध दु जित वाना विज्यायेत ?’

(सिद्धार्थ दी । अले बुलुं हानं कोठा पाखे पला छिना वनी । दी । उद्बोधकया सः)

‘घाथं देवी यशोधराया यौवन प्रति, आकांक्षा प्रति, आशा प्रति, विश्वास प्रति, अम्न जन्मभरया साधना प्रति गुलि अन्याय जुइ ।’

(सिद्धार्थया पलाः न्ह्यज्याः लिसे दुने मत दनदन थी । लुखाया पर्दा उली । तर सिद्धार्थ हानं पर्दा तोता सुंक च्वनी । सिद्धार्थ हानं थुखे लिहाँ वयेत सनीबले उद्बोधकं धाइ ।)

‘नाथ, छःपिनिगु रविसम रूवाः मस्वःसें जिगु हृदय पलेखां गय हइ ? राजदरवार तोता, माँ-बौयात रुवयेका, जिगु हृदये विरह व्यथा प्वंका, गय शान्तिया निंति जंगल वने ?’

(सिद्धार्थ हानं पर्दा उली । दुने कोठाया जः पिने कोठाय वइ । चट्टक लिफः खइ नापं पर्दा नं तोती । स्वः पाखे वृद्ध वृद्ध खने दइ । वृद्धं स्वाँस्वाँ याइ । सासः ल्हाइ । मुमु फिनां फी मफयेक तइ । तुनांया भरोसाय पलाः छ्युछ्यं वनी । सिद्धार्थ व पाखे स्वया लिहाँ वइ । स्वपलाः पलाः ति लिहाँ वये धुंका दी । उद्बोधकया सः ताये दइ ।)

‘तर देवी ! छंगु आम रूप अमर मखु । जिगु थव रूप अमर मखु । छ वृद्धा जुइ तिति, जि वृद्ध जुइ तिति । अबलेया चित्र छको छं कल्पना या देवि ! छंगु लाय गबले हि खने दइ मखु, तेज व स्निग्धता खने दइ मखु । ला हे हे कुनी । सँ भुइसे च्वनी । वसंतया क्यत्रे स्वांया नकृतिनिया चुलि प्रीष्मं भुइया वनीथें च्याः थाना दाग थाना वनीथें रूवाः जुया वनी । छंगु आम श्यामकेश नं हिमथें तुइया भुइया वनी, छंगु आम वा नं छप्पु हे मदयेक हाइ वनी । शक्ति हाहाकारे लीन जुया वनी । तेज विरूपताय दुसुना वनी । नीरवताय ग्वःफय वया हाहाकार मचे याइथें, निर्माणे प्रलय वया हाहाकार मचे याइथें यौवने वृद्धत्व हाहाकार मचे याइ ।’

(ग्वःफय वइ । पलख लिपा दी । सिद्धार्थ विस्तारं अम्न छपला थुखे पलाः छी । अबले हे वृद्धे वृद्ध खने मदइ वनी, मेखें यशोधराया चित्कार रूपे उद्बोधकया सः ।)

‘नाथ !’

(सिद्धार्थ तक सुंक थिंग दना च्वनी । अले क्रमशः पलाः छिना कोठा पाखे वनी । नेपथ्यं अन्तर सूचक संगीत ताय दइ च्वनी । सिद्धार्थ विस्तारं वना च्वंम्ह लुखायाथाय नं थयनी उखे छगू कुनं रोगी खने दइ, उद्बोधकया सः ताये दइ ।)

‘आइय्या, आय्या । आयाम्, आयाम, आया, आया.....उहुहुहु !.....आयायायाया ! आयाम आयाम.....’

(सिद्धार्थ भट्ट लिफः खइ । अले रोगीया पाखे स्वस्वं लिहाँ वइ । दनी । छयोँकछुकी । उद्बोधकया सः ताये दइ ।)

‘रोगी !—शरीरया निंति परम अभिशाप रोग ! सांसारिक आनन्द, भोगमय सुखैश्वर्ये ईर्ष्या याः वःम्ह रोग ! मनूया न्ह्य रूवाले प्रसन्नमय मिखाय रुववि वयेकः वःम्ह रोग ! शरीरया सशक्त चंचल-ताय अशक्त स्थिरता मखा छं हया च्वन, उकिसं दुने हृदये शारीरिक कष्टया पीड़ाया, वेदनाया, दुःखया ग्वःफय वयेका ! परम शक्तिमानयात नं परतंत्र यायेगु मखा छं उद्देश्य ! मानव मात्रया निंति थव अवश्यम्भावी जुया नं छाय मनुत न्हिला च्वन, सदा सुखया विश्वस्त विश्वासी जुया च्वन, निर्भयी जुया च्वन । गुलि थव विशालमय अज्ञान ! गुलि गहन अंधकार, रोग भयं अमुक्त जुया परि-पीडित जुइम्ह जुया नं मनूया न्हिले वः ?’

(सिद्धार्थ छपलाः पलाः तःपला याना छी । निपलाःगु पलाः छीत तुति जक ल्हनी । खिररं मिसा न्ह्यगु सः वइ । सिद्धार्थ तुति अर्थे तया लिफः खइ । हानं पलाः छी त्यनीबले उद्बोधकया सः ताये दइ ।)

‘राजकुमार !’

(छपलाः पलाः छि हे छी । तर अबले हे मं आवेश पूर्ण उद्बोधकया सः वइ ।)

‘राजकुमार !’

(सिद्धार्थ दी । अले पलख लिपा पलाः छिना उखे वनेव । अन्तर सूचक संगीत । अले भाराभारा सना च्वंगु मत स्थिर जुइ । गुलि गुलि सिद्धार्थ लिक्क थ्यनी, उलि उलि मत दनदन च्याइ । लुखाया थाय् ध्वनेवं क्को दी । क्पा खापा चायेकी । पर्दा उली । दुने यशोधरा आनन्दमय निद्राय् सुखद निद्राय् च्वं च्वनी । शिशु राहुल नं माँ नापं न्ह्यः वयेका च्वनी । सिद्धार्थ क्पलाः पलाः दुने तइ । अबले हे सीबाजं थाना हःगु ताये दइ, मनूत ह्वाँय् ह्वाँय् ख्वया हःगु नं ताये दइ । अले काक्काक पलाः लिसाली । लुखां पिने वया लुखाय् लिधनी । हानं क्पला पलाः छिना थुखे वइ । मत भाराभारा सनी । प्यम्ह मनुखं कुबिया वया न्ह्योने न्ह्योने सीथं यंकूथे च्वंक क्षीण प्रकाशे सीथं हःगु खने दइ । अले सिद्धार्थ छ्यो क्कलुका च्वनी । उद्बोधकं धया इइ ।)

‘मृत्यु ! प्राणीया अजय शत्रु ! मयेक, म्हाँक, ई व्यः मदयेक थःगु इच्छा मदयेक सीगु ! संयोगया अन्तिम पराजय ! सर्वकालीन सम्बन्धया सर्वकालीन वियोग । मृत्यु…… ! शरीरे चेतना दुगु होन जुइगु, विश्रया मनूया जुया च्वनीगु रस रंगया, आनन्दया, उल्लासया अले दुख-दर्दया चिन्ता-पीडाया, कष्टया प्याखने अन्तिम दृश्य, परिसमाप्ति !’

(सिद्धार्थ दिना च्वनी । सीबाजं ताये मदइ बले मदया वं लिसे सिद्धार्थ छ्यो ल्हनी । अले उद्बोधकया सः ताये दइ ।)

‘नाथ ! प्रकृति छुं दुःख बी न्ह्यः हे छाय् दु ख खना ग्यायेगु ? विर-वियोग, सर्वकालीन-वियोग खना ग्यासा जित छाय् ध्व अर्द्धरात्री वियोग बी त्यना ?……पीक मञ्जिक थुंक जिना च्वंगु प्रेमया सुकोमल किचले च्वना आम अनिवार्य ताप तंका छु !’

(सिद्धार्थ कोठा पाखे फःहिली ।)

वनवासी जुइ धुनी, तर मन राजमहले दुने लायेव छु जुइ ?’

(सिद्धार्थ पलाः क्की ।)

‘नाथ ! छको विचाः या !’

(सिद्धार्थ लुखायाथाय् थ्यनी ।)

‘प्रियतम, राजकुमार !’

(सिद्धार्थ लुखां दुहाँ वनी । अंतर सूचक संगीत ।

यशोधराया ख्वाः मुसुं न्हिला इइ । यशोधराया न्ह्यः ख्वाः स्वस्वं न्ह्या वनी । ल्हा व्वयेकी । थुरुकं खाकी । यशोधराया खःगु लप्पाय् छ्यो दिका न्ह्यसःवयेका च्वंम्ह शिशु राहुल काये त्यनी । अबले हे म्हुट्टाया रूपे यशोधराया व राहुलया ख्वाले क्यंक माकःया जाल खने दइ । सिद्धार्थ थारान्हुइ । ख्वाः ल्हातं तोपुइ । क्पलाः पलाः लिचिली । इवार्ता दनी । अले थुखे पिहाँ वयेत उद्यत जुइबले नेपथ्ये सुकुसुकु ख्वया इइ । सिद्धार्थ ख्वःसः न्यना दी । अले छ्यो जक फःहीका यशोधरा पाखे स्वइ । अले पलख लिपा पलाः छिना यशोधरा पाखे वनी । हानं राहुलयात बांलाक क्कलुना स्वये धुका नं कायेथे कायेथे याइ । अबले हे नेपथ्यं ताय दइ)—

आयाया……आयाया……आयाया !

उहुहुहु उहुहुहु, उहुहुहुहुहु !

यः हीरा…जि…का…य् !

(सीबाजं थाना इइ ।)

बहुजन हिताय, बहुजन सुखाय, लोकानुकम्पाय, अत्थाय हिताय…… !

(सिद्धार्थ लिचिली । निपलाः पलाः तःपला याना छिना लिहाँ वइ । अबले हे उद्बोधकया चित्कारपूर्ण पुकारया सः ताये दइ ।)

‘नाथ !’

(सिद्धार्थ तक्क दी ।)

‘राजकुमार !’

(सिद्धार्थ लिफः स्वइ ।)

‘प्रियतम !!’

(सिद्धार्थ क्पलाः पलाः न्ह्यचिली । अबले यशोधरा न्ह्यले मुसुहुं न्हिला इइ । न्ह्या वना राहुलयात काये त्यनी । अबले हे ख्वाले ख्वाले थ्यंक स्वःतिप्वाँय्या किचः वइ । क्को व खया छ्यो चाःहीकी । अकस्मात स्वःतिप्वाँय् ल्हातं ज्वनी । कक्काक हे तुं चप्फुइ । दुनेया मत पवाक सी । पिने जः दुथे मदुथे च्वंक वइ । न्ह्योन्ह्यो वंम्ह भिक्षुया रूपे लाबाक खने दइ । वया ल्यूल्यु हे क्कगू ज्योति भूमि भागं बुलुं न्ह्याइ । अले सिद्धार्थ नं व प्रकाशया जःया आधारे वनी । ‘नाथ, नाथ, नाथ’ या चित्कारपूर्ण आह्वान ताये दया च्वनी । लिपा क्रमशः क्षीण जुया वनी । नेपथ्यं छुं खने मदयेवं पटाक्षेप ।)

(क्रमशः)

भीगु साहित्ये बाखं

श्री कृष्णचन्द्रसिंह प्रधान

(गतांकं न्हापायागु अंकया ल्यं)

पूर्ण'पथिक'—नेपाल संबत् १०७२ स पूर्ण'पथिक'या 'अपराधी' बाखं पुचः पिहाँ वल । न्यादँ लिपा हानं मेगु न्हयपु बाखंया छगू मुना सफू प्रकाशित जुल, व खः 'छपाः-चित्र' । बाखं साहित्ये पथिकजुं छतं तना ब्यूगु भापा । 'अपराधी'या घःमाया सिद्धिचरणया धापू अनुसार—'छुं जबरजस्त मौलिकतायागु छाप आतक थ्व रचनाय् खने मदुनि' धैगुली जिगु नं सहमति दु । अयजूसां 'अपराधी व छपाःचित्र'या प्रकाशनं भीगु बाखं-साहित्ययात बल मब्यू मधाय् फइ ।

'अपराधी' लिसे न्यादँ लिपा पिदंगु 'छपाःचित्र' दाँजे याना स्वयंबले शैली व शिल्प अथवा बाखंया ढाँचा (Structure) मया । गुगुं मौलिक अन्तर मखना । विकासया गति पं थें भापा । न्यादँ न्ह्यो 'पथिक' यात गुगु थासे नापलानागु खः थौं नं, वःदँ लिपा, अन हे तुं फेतुना च्वंम्ह पथिक ध्वदुल । (शायद 'पथिक' जुया नं लँजुवा ज्या तोना 'छेपिवा' या भाला जा कया मदी ?) क्रमिक विका-सया पला-चि खने मदुसां थःगु थासे इगिधिगि मसंसे अखडा कया च्वंगु जा अवश्य दु ।

न्हागु थजु, नेपाल भाषाया बाखंयात पूर्ण'पथिक'या बाखनं लिधंसा ब्यूगु दु—मधार्से मगा । पथिकया बाखंया क्षेत्र खः निम्न वर्ग तथा साधारण मनु । थ्वयागु प्रतिष्ठा हे वयकःया बाखने जगु दु । निगुलि सफूया नां थज्यागु बाखंया शीर्षकं कागुलि नं पथिकया वस्तु-भूमि स्पष्ट या । 'अपराधी' या 'अपराधी, पखा, पुलांदाजु' तथा 'छपाःचित्र' या 'छपाःचित्र, कलाकार, अन्धकार' निम्न वर्ग वा साधारण मध्यम वर्गीतयगु वस्तुस्थिति खः । पथिकया मेगु विशेषता खः अनुभूतिया साक्षात्कार । जीवनया वास्तविकता अनु-

भूतिया तोब्र वेगं मार्मिक जगु दु, अले चित्रण सजीव जुया च्वमिया सहानुभूति साला काय्फु । अथेला विषयप्रति च्वमिया सहानुभूति वनेवं व विषयया रचना अनुभूतिपूर्ण ज्वी मखु । अनुभूतिया स्पर्शं पिज्वःगु घटना वा विषय-वस्तुया स्वाभाविक व सहानुभूतिपूर्ण वातावरणया ग्वसा ग्वय् फःसातिनि पाठकया लागी नं व उलि हे स्पर्शशील व हृदय-ग्राही जुइ, सरलताया कारण नं थ्व हे जुइ फु । अकसर, पथिकया बाखं सरल व शैली एवं भाषा बोधगम्य जु । निम्न-वर्ग तथा साधारण मनूतयगु प्रतिनिधित्व याइपिं पात्रतयगु सृष्टि मेपिं कथाकारतसे नं मयागु मखु । तर धूखाँ साय्मिया निम्न वर्गीय पात्रप्रति कथाकारया बौद्धिक सहानुभूति जक प्रकट जगु दु । पात्रया सुख-दुःख नाप पाठकया सहानुभूति त्वाय् मच्च्युं । प्रेमबहादुरया बाखने अनुभूतिया स्पर्श मदुगु मखु, तर पूर्ण'पथिक'या थें स्वाभाविकता व पात्रया जीवननाप एकात्म्य संबन्ध मदु । अथे जा 'छपाःचित्र' या 'उद्घाटन' व 'प्रेमया सवाः' अले निगू नांया चमत्कार कयना तःगु 'अपरिचिता' बाखने जीवनया कृत्रिमता दु, वास्तविकता म्ह; बाखंया लागी बाखं माला जोरे याना तःगु बाखं च्वमिया कसरत दु, स्वाभाविकता मखु । थज्यागु हे बाखं प्रेमबहा-दुरया संग्रहले व धूखाँया सैद्धान्तिक आग्रहले नं दु । पात्र-चरित्रया सूक्ष्मातिसूक्ष्म अध्ययन व वयागु अनुभूति मनोविश्ले-षण कहानीया सजीवता खः ; घटना व पात्र-समस्यायात माः हनेगु कलापूर्ण कालिगडी बाखंया सौन्दर्य ; समस्या व घटनायात लोगु वातावरण ग्वया स्वाभाविक द्यूकेगु बाखंया वास्तविकता ; स्वस्थ वस्तु तथा मार्मिक सत्यया कलात्मक अभिव्यक्ति वयागु प्राण । थ्वयागु सफल संमिश्रण हे कहानीया सफल स्वरूप खः । मुश्किलं व जबरजस्ती बाखंया

माः हना च्वयातःगु बाखंया बनावटी पह सुली मखु, न उकी जीवनया मार्मिकता हे पिज्वइ । 'प्रेमया सवाः' नं हृदय मथ्यू थये हे 'अपरिचिता' बाखंया मने गुगुं प्रतिक्रिया मजू, तर 'पखा' अथवा 'कृपाःचित्र' या प्रतिक्रियां हृदययात ज्वं संतुष्टि ब्यू । क्वाय्धासा थुकी जीवनया घात-प्रतिघात अनुभूतिया किचः दु ।

वास्तवे गुगुं मार्मिक घटना वा स्थिति व रहस्य उला-क्यनेगु लक्ष्य हे पथिकया बाखं खः । थव लक्ष्य या साधना 'कृपाःचित्र'या प्रायः बाखने जूगु दु । 'अपराधी' थवया प्रयोग उस्त मडु । 'अपराधी' बाखंया सैद्धान्तिक पक्ष सुन्दर जू । रहस्य तथा चमत्कारिक घटनाया उद्घाटनात्मक कालि-गडी क्यनेगु लक्ष्य वा प्रयोग बाखं च्वमिया मुख्य मजुसे जीवन व निम्न वर्गया स्थितिया चित्रण-बोध यायूगु ज्या हे मुख्य थें 'अपराधी' खने दु । 'कृपाःचित्र'या बाखने कलाया कसरत क्यनेगु च्वमि भाजुया कुतः खने दु । अकि हे बाखंया वस्तु (प्लट) जीवनया नाना अंतरंगं पिहाँ वना क्कू हास्यो-त्पादक तालया चमत्कारपूर्ण पक्षया हे विशेष थुकी समावेश दु । थये जूगुलि मनोविश्लेषणात्मक चित्रणया दृष्टि नं बाखं सूक्ष्म जुइमफुत ।

यद्यपि 'अपराधी' व 'कृपाःचित्र' या बाखने थथ्या कथ्याया भेद मखना । पागु मडु । स्तर उथें च्वं । तर मनोरंजनया निति बाखंया (उद्देश्यया) प्रयोग हे 'कृपाः-चित्रे' फरक खना । अथेला बाखंया मनोरंजन बीगु स्वभावया सुनानं वहिष्कार यायू फइमखु । 'मनोरंजन यायूगु गुण मडुगु बाखंयात सफल रचना गबलें धायू फइ मखु । तर मनोरंजनया निति, मनोरंजन धइ थें बाखंया उद्देश्य नं जा मखु ।

फुक्कफाक स्वयंबले पूर्ण 'पथिक' या बाखने पात्र-चरित्रया विकास व घटना तारतम्यया योग सुन्दर जू । उकि चित्त धरया पात्र थें व्यक्तित्व शून्य जुया थःगु घटना-क्काइमेक्सया महत्तायू पात्र-व्यक्तित्वया बलिदान जूगु मडु । थव गुण वा रूप केशवलालया बाखने नं दु । सायूमिया बाखं पात्र-

भीगु साहित्ये बाखं]

चरित्रया विकासं विकसित मजुसे कथावस्तुया वस्तुभूमी थः हे न्ह्यचिला पात्रया प्रतिनिधि जुया ब्यूगुलि निगुलिया तार-तम्य संतुलित मजू । प्रेमबहादुरया बाखने थवया निर्वाह दु—तर प्रवाह ततमत क्यं ।

'खुपु बाखं' तोता मेगु बाखं-सफू क्रान्ति लिपा पिहाँ वःगु खः । क्खे जनताया जागृति, मेखेर नियन्त्रण व दमन ; उकिसं आर्थिक दुरावस्था पाखे न्ह्याना च्वंगु गरीबी । थव अवस्थाया प्रतिक्रिया लेखक वर्गया अनुभूती नं लात । आधु-निक कथाकारतयगु बाखने थव अवस्थाया प्रतिच्छाया लायूगु स्वाभाविक । प्रेमबहादुर, धूखाँया रचनायू राजनैतिक प्रभाव दु ; पूर्ण 'पथिक' वर्तमान सामाजिक आर्थिक हीनावस्थां विशेष याना प्रभावित ।

'पथिक' या 'अपराधी' बाखं भीगु गरीब समाज व आर्थिक विवशताया क्कू ज्वलन्त चित्र खः । थुके शासक समाज अथवा अधिकारी वर्ग प्रति व्यंग्य दु । 'अपराधी' भाइचा दाजु मखु, बरु खुइगु विवशता व अपराध यायूगु प्रेरणा बिया च्वंगु थव विषम समाज अथवा थवया संचालकत अप-राधी खः धयागु मौन तर व्यक्त सत्यया परिचय दु । 'पखा' जातीय विषमताया अमानवीय व्यवहारं खतं नया च्वंगु सामाजिक असमानताया मार्मिक दृश्य खः । थव चित्रं जातीय भेदभाव खराब खः धयागु भाव पाठकया मने बांलाक क्वायूपा ब्यू । तर थवया मतलब पथिकजु उपदेशक जुया ब्यूगु दु धयागु मखु, न समाज सुधारक । बाखने कथाकारं सुधारक वा उपदेशक जुया गुगुं आदर्श धर्म-सिद्धान्त-सुधारया शिक्षा बी मखु । थव अवश्य खः बाखं गुगुं उद्देश्य ज्वना न्ह्याइ व थःगु उद्देश्य पाखे संकेत याना क्काइ । 'पथिक' या बाखने नं थुकथं हे सामाजिक विषमता व गरीबीया चित्र न्ह्योने व्वया केवल मिखा भाय याना उद्देश्य वा निर्देशया संकेत याना तःगु दु । "मनूयात मनूया रूपे धायूकि, शिक्षा थःथमं तुं पिहाँ वइ" धयागु धापू थें अक्सर याना सामाजिक अवस्थाया चित्रण पथिकजुं याना ब्यूगु दु । अकि पथिकया बाखं खास याना चित्रण प्रधान जू । 'कृपाः चित्र' बाखने नं

यथार्थया ध्यापा थ्यंक दुखया खंगु वस्तुया यथार्थ चित्र उकी
 ज्ञायपा तःगु दु । धार्थे 'पथिक'या कृपाः चित्र' शीर्षकया
 बाखं व्वना प्रसन्न जुया, संतुष्टि बिल । निम्न मध्यम वर्गया
 थ्व वर्तमान ख्वापा खः थुकी आर्थिक हीनताया हृदयविदारक
 पराकाष्ठा बडो हे सजीव तालं, मार्मिक रूपं, मनोरंजनपूर्वक,
 व मौलिक ढंगं, व कला-प्रयोगया ज्यःगु ल्हातं जूगु दु मध्यासै
 मफु । बाखंया आरंभ गुलि बांला, उलिहे थ्वया मार्मिक
 अन्त । बाखं कचाय् धुंका पाठकया मने खापा चाय्का भों
 ब्यू वं बलेसिया ल्यासेया विवशता व मानसिक स्थितिया
 स्वयं विश्लेषण यायां, क्खु गजबगु कौतूहल उत्पन्न मज्जी
 मखु । थुकी कथाकारं गुगु सन्देश बीत कुतः यागु भ्या हे
 खने मदु । अयनं क्खु थज्यागु अव्यक्त चित्र न्ह्योने च्वं वः
 गुकी लेखकया मनोभावना अंकित जुया च्वंगु सांकेतिक
 संदेशं मौन रूपं न्वाना च्वंगु पाठकं भापी । थ्व 'पथिक' या
 सफल बाखं खः धाय् हे माः ।

पूर्ण 'पथिक' या पात्रत बुँज्या याना च्वंम्ह ज्यापु तथा
 त्वहँ किया च्वंम्ह कःमि थैतुं सजीव व सबल जू । पात्रया
 क्रिया व्यावहारिक जुया यथार्थोन्मुखी जू । सरलतासाथ
 सामाजिक कुरीति न्ह्यचिला मनुष्य-हृदय चिक मिक थिया
 घटनाप्रति पाठकयात आकर्षित याना सहानुभूति सालिगु
 शीप साधारण मखु । थ्व खँ निगू-स्वंगु बाखं तोता आपाले
 खने दु । घटना घटित मजुसे पात्र चरित्रया विकास नाप
 पाचिना वयागु विस्तार जुजुं वंगुलि बाखंया क्रमिक संघर्षया
 विकास उत्सुकतापूर्ण, स्वाभाविक जू, रोचक जू । बाल-सरल-
 स्वभावया मनोवैज्ञानिक चित्रण याना सामाजिक कटुता व्यक्त
 याय्गु निर्देशन व माध्यम नं बडो यइपुसे च्वं । बाखंया
 समाप्ती चित्तधर वा केशवलालया उद्घाटनमय अन्त गनं
 दुसा, गनं समस्या समाधान याय्त् न्ह्यचिला च्वंगु सरलता
 दु । तर 'प्रेमया सवा' ले थ्व नितानं मदु । अले 'जिगु इहिपा'
 बाखं, बाखंया तारतम्य हे जक सुन्दर जू—थुकी अकस्मात्,
 आश्चर्यजनक, भवितव्यता आदिया चमत्कारपूर्ण तारतम्य
 सिवाय मेगु कला मालेमाः ।

प्रेमबहादुर कसाः—सफू लिपा पिहाँ वःसां
 प्रेमबहादुर कसा पुलांम्ह हे लेखक खः—चिरपरिचित ।
 थ्व विभिन्न पत्र-पत्रिकाय् प्रकाशित वय्कःया रचनां धा ।
 कसाजुया 'ती' ने० सं० १०७५ स पिहाँवल । राजनीतिया
 ज्यासले सना मजुसे साहित्यया साधनाय् एकाग्र जुया व्यूगु
 जसा, धाय्फु थ्व 'ती' गुलि न्हापा प्यहाँ वय् धुंकल ज्वी ।
 उकिं सिद्धान्ततः मखुसां प्रेमबहादुरया 'जीवन-कार्य' स्वयंबले
 धाय् फु, राजनैतिक जीवनया सन्यास हे साहित्यिक
 जीवनया वरदान जुल । "ती" थ्व हे जीवनया 'प्रसाद'
 भापा ।

चिकिचिकीधंगु बाखनं चिकिधंगु संसार व वयागु व्रहत
 सत्य वयो थै कथाकारया जीवन अथवा समाज स्वयगु दृष्टि-
 कोण नं बाखनं खने दयाच्वं । "ती" लय् संग्रहित बाखने
 क्खे जीवन व जगतया कटु यथार्थया अनुभव ज्वी, मेखेर
 लेखकया जीवन दर्शनया नं दर्शन दइ । "ती" या कहानी-
 कार राजनीतिया ज्यासले व्वलंगुलि राजनैतिक जीवनं सन्यास
 कासां तबि राजनैतिक विचारधारां पारपाचुकुगु मदु । अत-
 एव बाखंया कथावस्तु नाप बाखं च्वमिया विचारधारा वा
 उद्देश्य ला व लुसि थै जुया उपयोगिता पाखे क्खःगु दु ।
 'खबरदार', 'प्रगतिया त्वाथले' बाखं थ्वयागु उदाहरण खः ।
 अथेला प्रेमबहादुरया बाखं आपायाना उपयोगी जू—यथार्थ-
 वादी । मेपिं थै सत्यताया स्पर्श व चित्रणे संतुष्ट मजुसे छुं
 नं छुं शिक्षा मजुसे, लँ मकयंसे सुख मता । 'प्रगतिया त्वाथले',
 'ती', 'सल्लाह', 'पुनर्विवाह', 'सतीत्वया मू', 'स्वर्गया लँपु',
 बाखं केवल चित्र जक मजुसे लँजुवा नं जूगु दु । पूर्ण'पथिक'या
 'जिगु इहिपा', 'उद्घाटन', 'प्रेमया सवाः' बाखं थै प्रेमबहा-
 दुरया बाखने नं,—कहानीया बुनावटे तारतम्य, घटना-योगया
 आश्चर्यजनक संघटन आदि प्राथमिक कालीन रूप दु । तर
 'अजि, बाखं, गोफय्, न्हाय्' लय् थज्यागु शिल्प निर्वाह व
 घटना तारतम्य आपलं हे म्ह । विचित्र घटना वा आश्चर्य-
 जनक तारतम्यया संकलन बाखंया प्राचीन पद्धति ज्वी धुंकल ।
 थज्यागु तारतम्यया सहायता मकासे जीवनया ततःहंगु

समस्या व विषय कहानी सफलतापूर्वक मूर्त जुयाच्वंगु विदेशी कहानीत भीसं आपलं खना च्वनागु दु । अथे जूगुलि थौंकन्हेया दृष्टि बाखं घटना-तारतम्य तथा कथा गठनया विचित्र शिल्प जक मखु, बरकंछि घटना व कथावस्तुया साधारणतम स्पर्श मनुष्य समाजया गंभीर मनोदशा, कार्य-कलाप आदि सत्यता व विचित्रतायात सरल, स्वाभाविक व गतिशील रूपं अभिव्यक्ति बीगु ।

थौंकन्हे मानव समाज व मानव-चरित्रया मनोवैज्ञानिक अध्ययन तथा चरित्रात्मक विश्लेषणं सत्यताया सुन्दर, हृदय-स्पर्शी दृश्य पेश यायूगु आधुनिक कथा शैली जुयाच्वंगु दु । कथावस्तु वा घटना-तारतम्यया विशेष लिधंसा तक नं म्वाला वयु धुंकल । अथे स्थूल घटना वा विषयवस्तु तक नं कहानीया अनिवार्य तत्व मखया वःबले अद्भुत व अनेक घटना-जंजाले अवलंबित बाखंया चमत्कारिक कौशल वयनेगु पद्धति थौंकन्हेया दृष्टि आधुनिक जूसां नवीन मखय धुंकल । प्रेमबहादुरया बाखने थ्व हे शिल्प-शैलीया कला विद्यमान दु । चित्तधरया 'थःगू हे मूर्ति' व च्वे धयार्थे पूर्ण'पथिक'या 'जिगु इडिपा' 'उद्घाटन' आदि नं थ्वहे कलाया कोटी वः । आश्चर्यजनक व अकाल्पनिक परिणाम प्रस्तुत यायूगु लागी उखेंथुखेंया घटना ठ्याकठुक्क जोरे याना बाखं माः हनेगु आधुनिक कहानी कला मखु । धज्यागु कहानी स्वाभाविकता व मनो-विज्ञानं यक हे तापाइ । प्रेमबहादुरया उल्लिखित कहानी घटना-तारतम्य व वैचित्र्य-कौशल-प्रधान जुया स्वाभाविकता व वास्तविकता गौण जूवंगु दु । उकिं गनंगनं बाखं कृत्रिम थें अनुभव जू ।

प्रेमबहादुरया बाखने सिकं बाखंया वर्णने सरलता दु । भाषाय् अधिकारिक प्रौढता दु, परिमार्जन दु । बाखंया शैली स्याल्ला सललल बा वं, अयूसां मौलिक मधया ।

प्रेमबहादुरया बाखं प्रायः उद्देश्यपूर्ण जू, अले लक्ष्यमय । 'न्हासः' या विचारधारां च्वमिया थ्व सामाजिक उत्तर-दायित्व स्पष्ट जू—“च्वमि धयाम्ह आक्से च्वंगु सुपथें अथवा ल वंथाय् वनीम्ह न्या थें जक मजुसे स्यलंय् च्वंगु मतथें जुइमा

भीगु साहित्ये बाखं]

धयागु जिगु विचार ।” थ्व हे उद्देश्य धूखांया च्वखेंय नं दु । तर उद्देश्य वा संदेशं बाखं भाराकान्त जुल धासा व बाखं मखया सिद्धान्तया कोरा साधन थें जू वनी । बुद्धिष्ठ-तयूगु 'जातक' वा पण्डिततयूगु 'हितोपदेश' धाय् थें ।

वस्तुतः जीवने ळगू न्हूगु कथं क्रान्ति हयूगु वा न्हूगु ळंगं जीवन हनेगु, समाज दयूकेगु विचारं 'ती' या च्वमि आपलं उत्तेजित । थौं समाजे गुगु ज्या याय् मज्यू अथवा मभि व निषेध ठहरे जुया च्वंगु खः वयागु आधार अनीति-मूलक व तथ्यहीन धइथें चाया पुलांगु परिपाटीया थासे न्हूगु चलन हनेगु सैद्धान्तिक कुतः वयूकःया बाखनं कथं । 'प्रगतिया त्वाथले' या केशरीं ज्वंगु लंपुं थ्व स्पष्ट या । बाखने गनं आदर्शया पखा, मडु—बरु दुनाच्वंगु तसबीर दइ । यथार्थया लंय दुःख सिया, सामाजिक बन्धन व पीर-वाधा सह याना सफल जुया च्वंपिं व दुःख भोग याना च्वंपिं यथार्थवादी पात्र हे प्रेमबहादुरया प्रतिनिधि खः । अकिं पात्र सुरा जू, इमिके म्वामह मनूयाहि दु । केशवलालया रसिक पात्र, पथिकया थकित, दुःखित व चित्तधरया सुखी, भलादमी पात्र थें मखया प्रेमबहादुरया पात्र क्रान्तिकारी जू । तर बाखंया स्वाभाविक वातावरणं पात्रया चरित्र निर्माण जुया पात्र क्रान्तिकारी खने मडुसे, न्हापा व व्यक्ति हे क्रान्तिकारी, अकिं वयात त्वःगु कथावस्तुया वातावरण सृष्टि जुया च्वंगु थें खने दु । थुकीं याना पात्र व्यक्तित्वशाली जूसां कृत्रिमता मर्तं । अर्थात् पात्रया स्वतन्त्र चरित्र व स्वेच्छापूर्ण स्थिति विकसित स्वतन्त्र व सजीव पात्र मखया लेखकं सृष्टि याम्ह नकली मनु थें च्वं । वास्तवे पात्र कथाकारकया सृष्टि खःसां लेखकया इच्छानुकूल वयागु व्यक्तित्व व मानवीय कमजोरी नाप म्हिता पात्रया स्वतन्त्र सत्ता हनन याय् मज्यू । आखिर मनु थेंतुं पात्रतयूके नं अनेक कमजोरी, दुर्गुण तथा भिगु चरित्र दइ । थ्व मानवीय दशाया यथार्थ मनोविश्लेषण जुइमाः । तर प्रेमबहादुरया बाखने मनोविश्लेषणात्मक सूक्ष्मता मडु । हकी स्वभावया टेकी बोली थें बाखं व वयूकःया पात्र-तयूगु रूप नं यथातथ्यपूर्ण व इतिवृत्तक जू ।

‘ती’ सफू सिद्धान्ततः खिमलाया नगु थै थी । पुलांगु सामाजिक रितिथिति, प्राचीन नैतिकता, आदर्शया खण्डन तथा न्हूगु नैतिकता व आदर्शया स्थापनाय सहानुभूति, संग्र-हीत ‘ती’ या बाखनं क्यं । ‘पखा’ थै हे (अफू अपो निर्देशात्मक) ‘प्रगतिया त्वाथले, सतित्वया मू, सत्लाह, बाखं’ प्राचीन नैतिकता प्रति विद्रोह खः । तर ‘ज्यापु, ती, व सतित्वया मू’ सैद्धान्तिक दृष्टिकोणं मतभेदपूर्णं जू । थुलि जक मखु मब्यंगु गठि थै विचारधारा खःगु दु । ‘ज्यापु’ बाखं हे न्हापां काय् । ‘ज्यापु’ या नायो खः छम्ह गरीब ज्यापु । बाखंया संदेश खः—गरीबत नं तःमि जुल धासा धनीतयगु व्यवहार-वचन थै हे शोषणमय, निष्ठुर व अविवेकी ज्वीयः । थये गरीबं वर्गया नैतिकता, विवेक, भ्रातृत्व व सहयोग प्रति कथाकारया विद्रूप व आक्षेप व विरोध अविश्वासपूर्णं जू । छायधासा ‘ज्यापु’ बाखंया नायो अष्टनारां व्यक्ति ज्यापु जक मजुसे ज्यापु वर्गया प्रतिनिधि रूपे चित्रित जूगु दु । उकिं अष्टनारांया शोषण नीति व अहं व्यक्तिया दुश्चरित्र मखया ज्यापु जाति वा निम्नवर्गया थःयासिकं कथ्यापित क्तयला तयगु मनोभावना धयागु संकेत या । कारण च्चे धयाथै ‘ज्यापु’ शीर्षकं ज्यापु वर्गया व्यक्ति अष्टनारां क्रूर व शोषक मखया अष्टनारां ज्यापुया ‘ज्यापु’ वर्ग हे क्रूर व शोषक धयागु अर्थे नं प्रस्ट जू । गरीबतय् मौका मदुगुलि जक खः, मौका वल कि जा थम्हं नं थःयासिकं कथ्यापिं गरीबतयगु हि त्वनेगु मनोतु । थव भावना वा विचार गुम्ह छम्ह व्यक्ति—धनी ज्वीमा वा गरीब—या लागी चित्रित याय् फु, छाय-धासा धनी वर्गे नं छम्ह-निम्ह गरीबप्रति सद्विचार तइपिं, दया याइपिं गय् मदइ धाय् ? गरीब शोषित वर्गे नं छम्ह जक जूसां नं क्रूर व्यक्ति दइ मखु धाय् सफु । परन्तु थये दयवं तुं व धनीतयगु वर्गं संपूर्णतः दयावान, शोषण नीति मदुपिं सुनां धाय् फइ गरीबया लागी ? थःगु वर्ग-स्वार्थ वर्ग विभाजित समाजे छक्कलं तनिमखु । अथे हे तुं छम्ह गरीब क्रूर व्यक्ति दत धायवं व व्यक्तिया निम्न वर्ग हे क्रूर वा शोषक गथे धायगु ? थये ‘ज्यापु’ बाखनं कथाकारया मब्यंगु

वर्ग-दृष्टि, खःगु राजनीति अथवा सैद्धान्तिक अस्थिरता प्रकट या ।

‘ती’ या मुख्य संदेश व आशय खः—कृत्रिम सौन्दर्यया परित्याग । प्रकृति मब्यंगु सौन्दर्य प्राप्त याय्त स्वतधासा वं धोखा नइ । प्राकृतिक सौन्दर्य स्वाभाविक व सत्य खः, अटिफिसियल सौन्दर्य कृत्रिम । थये कृत्रिम सौन्दर्यया विरोध याना कलायागु अवहेलना जूवंगु दु । कृत्रिम सौन्दर्यया परित्याग याना जीवन न्हाकेत खयगु केवल संन्यासीतयत् जक साध्य ज्वी । जीवनयात संकुचित परिधी तथा वैज्ञानिक विकासं ब्यंगु बृहत जीवनया सत्यताप्रिय उदासीनता छगु थकित व निराशाजनक विचार धाय् मास्ति वल ।

“सतित्वया मू” बाखने नं थज्यागु हे विरोधाभास दु । नाना रंगया प्रलोभने क्यंका सतित्व स्यंका तोता बीपिं मिजं-तयके बदला काय्माः—बाखंया उद्देश्य सामान्य दृष्टि ठीक मजू धाय् फइमखु । तर सतित्वया मू छु ?—थवयागु विश्लेषणया रूपे रम्भाया आदर्श छु खः रम्भाया वाक्यं हे सी दु—“जि थौंतक गुलि पाप याना च्वनागु खः पापया बदला कायत हे जक याना च्वना । बदला काय धुन ।…… आ जि छिमि सीम्ह अबुनाप सति वनेगु ।” गुम्ह बदमाशं याना रम्भाया जीवन धू जुल, गुम्हेसिया बदला कायत गुलि पाप याय् माल, बदला कायगु प्रतिशोधया भावनां याना हे व म्वाय् फत, व हे रम्भा बदला काय धुंका व हे मिजंनाप सति वन । अन्यायी भापा इत्या यानाम्ह बदमाशनाप सति वनेगु धर्म तथा आदर्श व कर्तव्य क्यनेगु कथाकारया विचार कोरा आदर्शवादिता जक खः न थुकी सिद्धान्तया उच्चता दु न बल्लागु तर्क । थन रम्भाया प्रतिशोधात्मक आदर्श व कर्तव्यं आखिरे पतित पति (पति मखु बदमाश, दुराचारी) या मृत आत्माया न्होने आत्मसमर्पण याना सति वनेगु थै-ज्यागु कुप्रथाया नं सरण काय्माल । थव व आत्महत्याय् छुं मपा । रम्भाया बदला कायगु टेक तथा आदर्श तथ्यहीन व फुरल्लु धांक जक जुल । थवयागु छुं उपयोगिता, नैतिकसार, सैद्धान्तिक स्थिरताया मूत्य मदु । “सतित्वया मू” बाखने

गय् थें मस्यु

श्री प्रेमबहादुर कसा

भुर्रं ब्वया धरःग्वाराया च्वकाय् जू वना ।

नकतिनि वा दीगु । नकतिनि सुपांय् चिला बंगु । नकतिनि सर्गः चक्कंगु । नकतिनि उकुस-मुकुस वातावरणं पिहाँ वना म्हाइपु छ्यायगु अवसर चूलागु ।

सिच्चुसे च्वं । यच्चुसे च्वं । न्ह्याइपुसे च्वं । यइपुसे च्वं ।

वाउसे च्वंगु गुं । गुंया च्वे, क्वे जनीथें हिना-च्वंगु लं । अले गुंया कापिं थाय्थासे पताथें क्व ब्वाना च्वंगु भवाला ।

इल्ले छें । यानेइने ख्यो । उखेंथुखें हाकुगु, ह्याउंगु लं । ख्योया लिक्क ततःखागु छें । छखा तखागु छें या कोठाय् फाइल फर्रफर्र पुलाच्वन । मेगु तखागु छें या भुतुलिइ मि छ्या च्वन, पञ्चपक-वानया बास वयाच्वन । छपु लँय् सिक्क हूल जुया-च्वन । अबले लँय् रेडियो नेपालया सलं नेपा श्वल—“जनताया ज्यान सुरक्षित यायत सरकारं तःधंगु योजना दयकूगु दु ।”

भुर्रं ब्वया घण्टाघरया च्वकाय् जूवना । पिच-रोडं मोटर हुर्रहुर्र वनाच्वन । पेटिं मनूत जुयाच्वन

—बुद्बुद् च्वंगु ध्याचले न्हुन्हुं । अले यचुगु, पिचुगु पिचरोडं वनेगु स्वःपित पुलिसं ज्वँज्वं पेटिइ कफाना च्वन ।

न्हिले मास्ते वल । हर्रं न्हिला । त्रिचन्द्र कलेजया विद्यार्थीत तगिनं पिहाँ वल । घण्टाघरया च्वकाय् च्वना न्हिल्ल च्वनागु खना वाताहाँ च्वं-च्वन । भन न्हिलेमास्ते वल । भन तस्सकं न्हिला ।

सर्गः सुपाचं तोपुया वल । मिखां छुं खने मद-या वल । पेटिं जुया च्वपिं मनूत मोहनिबले सँयतय्सं ख्याख्यां हइपिं फैतथें च्वनावल । कोठाय् पुलाच्वंगु फाइल चागु भुतुमालि फांतांफांतां पुला वनाच्वंगु थें च्वनावल । भुतुलिइ च्याना च्वंगु मि ख्योमिं नया च्वंगु थें च्वनावल । पञ्चपकवानया बास कर्ण-दीपया बासथें च्वनावल । वाउसे च्वंगु गुं हाक्कुसे च्वंम्ह गुरुमाप्पाथें च्वनावल । लँ व भवाला जमी व हालथें च्वनावल । कलेजया विद्यार्थीत न्हूपुखूया वाउपिं, म्हासुपिं न्यातथें च्वनावल । अले थः न्हूपुखूया सिथे लोहँकिसि गयाच्वंम्ह लोहँयाम्ह जुजुथें च्वनावल ।

गय् थें मस्यु ।

—:~:~:~:—

प्रेमबहादुरया प्रतिशोधात्मक जीवनया अस्थिरता व पारस्परिक लेखकया दैनिक जीवन व व्यक्तिगत अनुभूतिया प्रतिच्छाया विरोधी विचारया मनोवैज्ञानिक जः दु । आखिर कृति हे मखा ।

—:●:—

समावेकीप

पञ्चम विश्व बौद्ध सम्मेलन

ध्व समस्यासंकुल संसारया न्होने अनेकानेक समस्या वया च्वन, गुगु मध्ये दकसिवे अप्पो जटिलगु व लुममं म्ह हे चिक मिनिगु समस्या खः—तृतीय विश्व युद्ध जुल धासा मनुखं द्रुलंद्रुः दंनिसें विकास याना वया च्वंगु मानव सभ्यताया पुसा हे ल्यनि मखु अर्वाचीन संसारया महान् विचारक-तय् ध्वहे धापू दु कि भीगु सामूहिक सर्वनाश न्ह्या वया च्वंगु दु, आबले लातले भापे मफुत धासा आ थें जागु हे विचार विश्वया शक्तिशाली राष्ट्रतय्के दया च्वन धासा ध्व संसार मां धाय मलाक भौ जुया मवनि मखु ।

गन समस्या खडा जुल अन व समस्या समाधान याय्त स्वइगु मनूया नैसर्गिक प्रवृत्ति व वया थःगु जाति कखाया वःगु छगू कर्तव्य नं खः । थौं थजागु हे समस्यायात कया विश्वे नानाविध संघ सभा स्थापना जुया वया च्वन । थथे हे विश्व शान्ति व बौद्ध धर्मया पुनरुत्थानया उद्देश्यं निदंय् छको देशं देशे विश्व बौद्ध सम्मेलन जुया वया च्वंगु खः । सर्व प्रथम श्री लंकाय्, द्वितीय जापाने, तृतीय वर्माय्, चतुर्थ नेपाले एवं आ हाले हे पञ्चम विश्व बौद्ध सम्मेलन थाइलैण्डे जूगु खः । ध्व विश्व बौद्ध भ्रातृ संघया उद्देश्य खः—सदस्य देशयात बौद्ध धर्मानुसार आचरण व अभ्यास याकेगु, बौद्धतय् परस्परे मेल, एकता व भ्रातृत्व हय्गु, बुद्धया उच्च सिद्धान्त प्रचार याय्गु व सामाजिक शैक्षिक सांस्कृतिक व मेमेगु मानव सेवाया क्षेत्रे संगठन याना ज्या याय्गु खः । थुकिं अतिरिक्त थाय् थासे जूगु सम्मेलने विश्वया बब्बलागु राष्ट्रयात प्रलयंकारी अणुपरीक्षा रोके याके बीगु, शस्त्रास्त्र मुंकेगु तोता दुःख, असन्तोष, व इमिगु कारण निवारण याय्गु पाखे ध्यान बीमाः धका जोरदार हःपा नं बिया वया च्वंगु दु ।

छह्ण स्वया निह्ण, निह्ण स्वया समाज, छगू समाज स्वया विश्व ब्याक हे छपा जुया याय्गु ज्या उलि हे बल्लाइ गुलि विश्व विशाल खः । ध्व युग वैज्ञानिक युग खः, उबलेया ततःजागु अलंध्य पर्वत पुला वनेगु फःचा गय्गु व ततःजागु अपार समुद्र पार याय्गु धःचा हाचां याय्गु थें जुइ धुंकल । उकिं थौं कन्हेया समस्या एकदेशीय मखु, विश्व समस्या खः । पिने च्वंह चखुंचां वा मताय्क छुं याय् धयां साध्यगु मखय् धुंकल ; भिगु वा मभिगु निगति छुं जुल कि विश्वय् थुकिया चर्चा जुइ धुंकइ । ‘वादे वादे जायते तत्त्व बोधः’ उकिं छुं खँया उठान जक जुइमाः उकी सु व कु छुटे याना सु जक ल्यया कुयात त्वःतेगु ज्या विवेकशील मनुखं अवश्य याइ । त्वहः मदु त्वहः तया ल्वापु थय्त जक छगू देशं मेगु देश म्हसीकेगु ठीक मखु । शान्तिपूर्ण सह-अस्तित्वे छगू देशं मेगु देशनाप परस्परे भ्रातृ-भावना दय्केगु तसकं भि जू ।

जूगु खँ

पञ्चम विश्व बौद्ध सम्मेलन

बैंकोक, २४ नभेम्बर । थौं थन बैंकोक शहरे साप हे लिमला । थाइलैण्ड बौद्ध संघ द्वारा शान्ति थाम हले सम्मेलनया लागी खुब सजि-सजाउ याना तल । सुथे ठीक इले बुद्ध वन्दना जुल । नेपालया मुख्य प्रतिनिधि भिक्षु अमृतानन्द स्थविरं उपस्थित जनतापिन्त पञ्चशील बिया बिज्यात । अनंलि थनया थःगु हे पहःगु सांस्कृतिक रूपं सभाया ज्या समारम्भ जुल ।

थव शान्ति थाम विशाल हले नीनिगू देशं वःपिं बौद्ध प्रतिनिधित थःथःगु देशया नां च्वया तःगु निर्दिष्ट धासे च्वना च्वन । भिक्षुपिं च्वनेत जक न्होने अलग हे थाय् दयका तल । सम्वाददातातय्गु लागी हलया जवं खवं

वारादलि थें दयका तःथाय् च्वनेगु प्रवन्ध याना तल । हलया न्होने दथुइलाक भगवान बुद्धया शान्त मूर्ति स्थापना याना तल । प्रतिनिधिपिनिगु लागी हेड फोनया व्यवस्था याना तःगु दु । गुकी थाई, अंग्रेजी, फ्रेंच व हिन्दी भासं भाषणया अनुवाद जुया वइ । उकिं थन उपस्थित सभासदपिं सुनानं हे थव भाय् मथू धका धया च्वने म्वा । थव सम्मेलने उपस्थित जूपिं विभिन्न देशया प्रतिनिधित व दर्शकत नं याना जम्मा न्यासः दु । सम्मेलन खयूत वया च्वंपिं स्थानीय जनता नं यक हे दु ।

सम्मेलने ब्वति कायूत भापिं विशेष प्रतिनिधिपिं मध्ये डा० मल्लसेकर भूतपूर्व सभापति, उ चान तून न्हूझ सभापति, उ तिथिला रंगूनया प्रसिद्ध लेक्चरर, भिक्षु प्रज्ञाशील

महाकारुणिक बुद्ध आदर्श संघनायक जक मखु शान्तिया अधिस्थाता नं खः ; ताल्लाया पूगु निभालं इतिमिति कना च्वंपिन्त चन्द्रया शीतल तिमिलां सिचुका बी थें दुःख व अशान्ति इतःमितः कना च्वंपित वसपोलया धर्मोपदेशं सुख व शान्ति हय्गु मिखा चाय्का बी ।

खुसि छित कि तुति मण्याइ मखु, छुं यात किं छुं मजुइ मखु अथे हे थव विश्व बौद्ध सम्मेलनं नं विश्वया लागी छुं अवश्य जूगु दु । थव सम्मेलन जुइ न्होतक छगू बौद्ध देशया मेगु बौद्ध देश नाप उलि सत्तीगु सम्बन्ध मदु गुलि आ दया वया च्वन । अले हीनयान व महायान निखलः धर्मयापिं नं मिले जुया बौद्ध एकता हय्गु कुतः जुया च्वन । थुलि जक मखु सांस्कृतिक क्षेत्रे थव सम्मेलनं छपला न्ह्यज्याका ब्यूगु दु । प्रचारया दृष्टिं नं थव सम्मेलन सफल हे जुया वःगु दु धाय् माः ।

परन्तु छता नुगः मछिनापुगु खँ छु धासा थाइलैण्डया थःगु राजनैतिक परिस्थितिं याना केम्बो-दिया, लाओस, चीन, रूस आदि देशया प्रतिनिधिपिं थव पञ्चम विश्व बौद्ध सम्मेलने सुं भाग का वय् मखन । गन नेपाले जूगु चतुर्थ सम्मेलने ४२ देशया बौद्ध प्रतिनिधिपिं सम्मिलित जूगु खः, अन २२ गू देशया प्रतिनिधिपिसं जक थव सम्मेलने भाग काल । आ हानं षष्ठ बौद्ध सम्मेलनया गुगु देशं पा काइ धयागु नं छुं निर्णय मजुनि, सम्भव दु भारते थव सम्मेलन जुइ मखुसा बर्मा हे हाकनं पा फया बी ।

थौंया अशान्त हिंसात्मक संकटकालीन अवस्थाय् भगवान बुद्धया शान्ति सन्देश विश्वे सकभनं न्यंका थव विश्व बौद्ध भ्रातृत्व संघं विश्व शान्ति हय् फय्मा थवहे जिमिगु कामना दु ।

सीलोन वजिरारामया अध्यक्ष, व जर्मन भिक्षु जान पोक खः ।

थाइलैण्ड सरकारया राजनैतिक परिस्थितिं याना कम्बो-
दिया, चीन, रूस, लाओसया बौद्ध प्रतिनिधिपिन्त निम-
न्त्रणा मवंगु जुल, उकिं न्हापा न्हापाया सम्मेलने स्वया
थपालेया थव सम्मेलने कम देशं जक भाग कायू खन ।

कार्यक्रमानुसार सभाया उद्घाटन याना थाइलैण्ड प्रिवि
कौंसिलया अध्यक्ष व सम्मेलनया संरक्षक माननीय राजकुमार
धानि निवात, क्रोमासुन विद्यालवं धया दिल—“विश्व बौद्ध
भ्रातृ संघया थव पञ्चम सम्मेलन बैकौके यायूदुगुली जिं गौरव
ताया । थव न्यंकेबले जितः लयूता वः कि थव सम्मेलन थन
राजधानी जुइगु सूचना दयूवं हे जिमि महाराजं थुक्रियात
माक्र सहयोग बीगु इच्छा प्रकट याना दिल, सम्मेलनया
विशिष्ट व्यक्तिपिनि अनुरोध वयूवं सरकारी कर्मचारीपिं खटे
याना मागु व्यवस्था याका दिल, परन्तु राजकुमारया असा-
मयिक निधनं याना मनं तुना थै यायू मफुत ।” धयालि
राजकीय सन्देश न्यंका दिल ।

अनंलि थाइलैण्डया वर्तमान संघराज प्रा वानारतं सन्मे-
लनया फुक सभासदपिन्त शुभ कामना प्रकट याना दिल ।
थाई संघया उच्च सदस्य शासन धर्मोपदेशक मन्त्री प्रा विमल
धम्मं नं सभाया शुभ कामना व्यक्त याना दिल । थवयां
लिपा विश्व बौद्ध भ्रातृ संघया सभापति महामहिम डा०
मल्लसेकरं थौंकेवु बुद्ध धर्मया आवश्यकता व विश्व शान्तिया
बारे भाषण याना दिल ।

थायू थ्यासं वःगु विभिन्न किसिमया रिपोर्ट न्यंकेगुली
दकले न्हापां नेपालया धर्मोदय सभाया पाखें भिक्षु अमृतान-
न्द स्थविरं सभाया रिपोर्ट व्वना न्यंका बिज्यात । थवयां
लिपा अकारादि क्रमं विभिन्न देशं वःपिं प्रतिनिधिपिसं
थःथःगु देशे बौद्ध संस्था व बौद्ध धर्म प्रचारया रिपोर्ट
न्यंकल । भारतं प्रतिनिधि जुया फाह्म श्री शिवराज भोजं
भारते हाले हे १,००,००,००० छगू करोड नव बौद्ध जूगु
दु धका न्यंका दिल ।

२५ तारीख खुनुनिसें २७ तारीख तक प्लेनरी
सेसन जुल । न्यागू कमिटी च्वन । बुद्ध धर्म प्रचार व
प्रसारया बारे विचार विमर्श जुल ।

२८ तारीख खुनुया कन्फरेन्से भगवान बुद्धया जन्मभूमि
लुम्बिनी बांलागु व्यवस्था व सेवा यायूत धर्मोदय सभायात
सहायता बीगु, परमाणु बमया परीक्षण याके मबीगु, बौद्ध
देशे कालेजे बौद्ध दर्शन व्वनेगु प्रबन्ध यायूगु, महायान व
हीनयानया मतभेद मदयूका बौद्ध धर्म सामञ्जस्य हयूगु आदि
महत्वपूर्ण प्रस्ताव पारित जुल ।

विश्व बौद्ध भ्रातृ संघया न्हूह्म सभापति श्री उ चान्तुंयात
त्यल । किं छह्म उप-सभापतिपिं मध्ये भारतं भदन्त आनन्द
कौशल्यायन व नेपालं भिक्षु अमृतानन्द खः ।

सम्मेलनया कार्यक्रमया सिलसिलायू आगन्तुक अतिथि-
पिन्त बैकौकया ऐतिहासिक व सांस्कृतिक विभिन्न थासे चा
हीके यंकल थनया वाट बौद्ध मन्दिर व बुद्ध रूप क्षाप हे
बांला जू । थाइलैण्डया महाराजया भव्य दरवारे नं वयने यंकेगु
प्रबन्ध दुगु जुल । थाई राजकुमारया निधनं याना थाई
सरकार व जनता तसकं शोकाकुल खने दु । सकस्यां हाउगु
वसतं पुना तल । थवहे अपशोचया समये लाना थाइ जुजुं
छुं उत्सवे नं भाग कायू मफुगु खः । थाई जुजुया पाखें भिक्षु
संघयात राजकीय दान यात । थनया ल्यायूह्मह्म जुजुं
निदँन्ह्यो भिक्षु चर्या ग्रहण याना बौद्ध धर्म अध्ययन याना
दीगु खः । थनया प्रथानुसार जुजु जुइत निला जक जूसां
भिक्षु मजुसे मगा ।

३० तारीख खुनु कमिटी पारित प्रस्ताव स्वीकृत यायू
सिधयूका पञ्चम विश्व बौद्ध सम्मेलन विसर्जन जुल ।

३० नुं० प्रब्रज्या ग्रहण यात

रंगून, नभेम्बर २५ । वर्माया भूतपूर्व प्रधान मन्त्री
श्री उ नुं छगू सप्ताहया निंतिं सांसारिक जीवनं निवृत्त
जुया भिक्षुचर्या ग्रहण याना दिल । मेपिं भिक्षुपिं सरह
भिक्षापात्र ज्वना छँखा पत्ति भिक्षा फवना दिल । वयूकःया
न्हूगु नां शीलधम्मजा खः ।

भिक्षु अमृतानन्द विश्व भ्रमण याना नेपा लिथ्यन

काठमाडौं, २२ दिसम्बर । समाचारे ज्ञान जूगु दु धर्मोदय सभाया सभापति भिक्षु अमृतानन्द स्थविर थःगु विश्व भ्रमण सिधय्का व थाइलैंडे जूगु पञ्चम विश्व बौद्ध सम्मेलने भाग कया थौंया पटना हवाई जहाजं काठमाडौं गौचर एरोड्रोमे थ्यंकः बिज्यात । वसपोलया स्वागतार्थ धर्मोदय सभाया सेक्रेटरी आशाराम शाक्य तथा सभाया आपालं सदस्यपिं, आनन्द कुटी विद्यापीठ हाइ स्कूलया विद्यार्थीन कार्यकर्ता, दायक सभाया दायक दायकापिं व भिक्षु सुबोधानन्द प्रभृति अन्य भ्रमणपिं नं गौचरे सम्मिलित जूगु जुल । वसपोल हवाई जहाजं कुहाँ बिज्याय्वं सकसिनं स्वागत यात, स्वांमालं क्खायकल । विद्यापीठया विद्यार्थीन निरीक्षण व सकल नाप कुशल वार्ता याना जीपे च्वना आनन्द-कुटी बिज्यात ।

निर्दन्धो वसपोल प्रो० टुच्चीया निमन्त्रणाय इटली विश्व विद्यालये नेपाल भाषा व्वंकेत लेक्चरर जुया बिज्यागु खः । इटली थःगु अध्यापनया ज्या सिधय्का अनं फ्रांस, स्वीट्जरलैंड, बेल्जियम, होलैंड, जर्मनी, डेनमार्क, स्वीडेन, इंगलैंड, अमेरिका, हवाई-होनोलुलु, जापान, हङ्कङ, फिलिपीन, बैंकोक, लावोस आदि देशादेशे चाहूला धर्मप्रचार याना बिज्यात व अनया बौद्ध केन्द्र नाप क्रातुगु सम्बन्ध खाना बिज्यात ।

लुम्बिनीया देगः दुगु टिकट

मानव अधिकार दिवसया उपलक्षे श्री ५ या सरकारं निर्णय याकथं भगवान् बुद्धया जन्म स्थल लुम्बिनीया प्रख्यात बुद्ध मन्दिरया चित्र अंकित खुगः धेबा वंगु हुलाक टिकट पिहाँ वःगु समाचार दु ।

थाय् थासे देव मन्दिर जीर्णोद्धार

समाचारे ज्ञान जूगु दु उपत्यकाञ्चल कमिश्नर विष्णुमणि-जुया अध्यक्षताय् गठन जूगु तात्कालिक सुधार समिति पाखें काठमाडौं उपत्यकाञ्चलया थाय् थासे च्वंगु देगः, सतः, फलेचा, त्तु, भः जीर्णोद्धार याय्गु ज्या जोरतोरं जुया च्वंगु दु ।

सिजःपौया लुंसिया पौ, आँय्पा पौया लीपौ, अप्पां सिया तःथाय् त्वँहतं सिया, त्वहँतं सिया तःथाय् दुरु त्वहँतं सिया, स्यना च्वंथाय् सिमंति टीपकार याना भ्वाबः जुया च्वंगु हिला न्हूगु तथा नेपागा मन्दिरया शहर धयागु नां त्वय्केगु ज्या जुया च्वंगु दु । धर्मप्रेमी जनताया नं सहयोग दुगुलिं स्वयम्भू, जनबाहा, गुह्येश्वरी, पशुपति, शोभा भगवती, नंसा भगवती, लुमरी, ल्हूगः देगः, त्वहँसा गनेद्यो, असंभलु, लुचुभलु, भुइजःसि क्षेत्रपाटी भैरव, मरुसतः आदि जीर्णोद्धारया ज्या बांलाक जुया च्वंगु दु ।

वाराणसी बौद्ध दीक्षा

गत १८ अक्टूबरस भारतीय महासभाया तत्वावधाने वाराणसी बौद्ध दीक्षा पर्वया अवसरे भिक्षु जगदीश काश्यप द्वारा १००० हरिजनतय्त बौद्ध धर्म दीक्षित याना बिज्यात ।

१५०० सलं मयाक बौद्ध धर्म दुहाँ वल

गत १८ अक्टूबरस जबलपुर भारतीय बौद्ध महासभाया तत्वावधाने सामूहिक दीक्षा समारंभ जुल । भिक्षु कात्यायनं धर्मोपदेश बिया बिज्यात । १५०० भिन्यासलं मयाक दलित तय्सं बौद्ध धर्म ग्रहण यात ।

दलाइ लामा व पञ्चेन लामा नेपाले वइगु

ऊगू खबर कथं सीदत तिब्बतया धर्मगुरु दलाइ लामा व पञ्चेन लामा विशिष्ट अतिथिया रूपे नेपाले वइगु दु । वय्कःपित काठमाडौं बौद्ध संघया पाखें निमन्त्रणा वंगु खः ।

ज्योति प्रिंटिंग एण्ड पब्लिशिंग प्रेस

स्वच्छ, सुन्दर, मनमोहक रूपं अंग्रेजी, नेपाली, नेपाल भाषा, हिन्दी, संस्कृत, पाली भाषाय् न्हागु छापे याके माःसां, याकनं पाय्छि इले छिगु ज्या सिधयेका दी माःसां सरासर थ्व जिमिगु प्रेसे मायेगु कृपा तथा दिसँ ।

मेनेजर :—ज्योति प्रिंटिंग एण्ड पब्लिशिंग प्रेस,

४, रामजीदास जेटिया लेन, कलकत्ता-७.

विज्ञाप सूचना

शिक्षा बिना गुगुं देशं नं थःगु उन्नति याय् फइमखु । शिक्षाया सि सयकेगु वुं विद्यालय व पुस्तकालय खः । थौं भीसं विद्यार्थी वर्गयात बांलागु शिक्षा बिया यंके फत धासा कन्हे इपिं देशया कर्णधार जुइत समर्थ जुया पिहाँ वइ । थ्वहे महसूस याना 'धर्मोदय सभा' नं थमं फुगु चागु सेवा याय्गु कः छयूगु दु । व खः—

- (१) नेपाल भर मुलुकया पुस्तकालययात 'धर्मोदय' पत्रिका सितिकं इना बीगु । पत्रिका काय्त पुस्तकालय पाखें थःगु पुरा ठेगाना नापं दच्छिया लागी 'धर्मोदय' माग याना 'धर्मोदय सभा' ६।३१ जुद्ध सडक, काठमाडौं, नेपाल यात च्वया हय् माः ।
- (२) नेपाल भर मुलुकया (नेपाले च्वंपिं व विदेशे व्वं वना च्वंपिं) विद्यार्थीपित 'धर्मोदय' पत्रिका वच्छि ग्राहक चन्दा ने०रु० २। वा भा०रु० १५० न० पै० कया ग्राहक दय्केगु । थुकियात स्कूलया हेड मास्टर पाखें जिमिगु स्कूले थ्व श्रेणी व्वना च्वंछ विद्यार्थी खः धयागु शिफारिशपत्र माः ।

व्यवस्थापक

'धर्मोदय' कार्यालय

४, रामजीदास जेटिया लेन, कलकत्ता-७

भी

या

ग्राहक जुयादिसँ !

ग्राहक यानादिसँ !!

बांबांलागु कविता, कहानी, निबन्ध व आलोचना नं दुगु 'भी' व्वना सकसिनं भी म्हसीका दिसँ ।

दछिया ग्राहकचन्दा ने०रु० ३।- भा०रु० ३।

छगू प्रतिया ,, ने०रु० ३०, भा०रु० ३० न०पै०

—: प्राप्ति स्थान :—

नेपाल भाषा विकास मण्डल

६५, थाय्मदु, न्हूवाहा, कान्तिपुर-१२, नेपाल ।